

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riisassa olevan lähetyksen raportti n:o 1.

Ministeri Palen

9/1 1937.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 21.

R i i a S S A 9 P : N Ä t a m m i K U U T A 19 37 .

VIITTAUS: ..... N

P : N Ä K U U T A 19 P : T T Y n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIA		
1/270 Pal.		37
11-37	-3	LII
	ASIO	ASIA
5	C16	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö L L E

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvaan vuoden raportin

n:o 1, Ulkoministeri Holstin suunniteltu matka Moskovaan.

Ministeri: *Eduard Hj. Paun*

R I I A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Riia ssa 9 p:nä tammi kuuta 19 37.

Asia: Ulkoministeri Holstin
suunniteltu matka
Moskovaan.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
1 / 240 Sal. 37		
11-37	-3	LIL
5	C16	ASIA

Tietoihin Suomen ulkoministerin odotettavissa olevasta virallisesta käynnistä Moskovassa on Latviassa toistaiseksi suhtauduttu pidättyväisesti. Yleensä on vältetty lausumasta omia mielipiteitä matkan syistä, tarkoituksesta ja merkityksestä. Mikäli kanta jollakin taholla on tullut ilmaistuksi, se on ollut positiivinen, mutta silloinkin sanotun pidättyväisyyden leimaama.

Keskustellessani ulkoministeri Muntersin kanssa tämä sanoi hyvin käsittävänsä Suomen hallituksen päätöksen matkan tekemisestä, vaikka se arvattavasti määrätyillä tahoilla tulisivin synnyttämään kritiikkiä ja paheksumista. Hän lausui toivovansa vierailun todella johtavan siihen Suomen ja Neuvostoliiton välien parantumiseen, joka tietenkin on sen päämääränä. Mutta mikäli matka muodostuu pelkäksi kohteliaisuuskäynniksi, ilman asiallista sisältöä, hän ei voinut olla sanomatta pelkäävänsä, että - sikäli kuin hän tuntee Neuvostoliitossa ja eräissä suomalaisissa piireissä vallitsevia mielialoja - matkan edulliset vaikutukset valitettavasti tuskin voivat jäädä pitkäaikaisiksi. Pysyväisiksi saattavat, hänen mielestään, vierailun otolliset seuraukset muodostua ainoastaan jos käynnin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sisältämän tavallisen "courtoisie"n ohella sillä myöskin päästään realistisempiin tuloksiin. Tuleeko näin käymään riippuisi, huomautti hän, suureksi osaksi vierailulle suunnitellusta ohjelmasta.

Tällä lausunnollaan ministeri Munters ilmeisesti ensisijassa yritti udella vierailun ohjelmakohtia - olematta silti väitteessään asiallisessa suhteessa väärässä. Tietojen ja ohjeiden puutteesta en puolestani kuitenkaan voinut enkä halunnutkaan ohjelmakysymyksessä sanoa mitään tarkempaa.

Ministeri Munters lopetti keskustelunne toistamalla, että - oli miten oli - Latvia ymmärtämyksellä ja myötätunnolla suhtautuu kaikkiin Suomen yrityksiin välien parantamiseksi Neuvostoliiton kanssa, toivoen niiden onnistuvan. Ja hän lisäsi: "Nyt minäkin voin ruveta ajattelemaan matkaa Moskovaan!"

Latvian sanomalehdet ovat rajoittuneet ylimalkaisiin huomautuksiin asiassa. Johtuuko tämä Latvian lehdistön tunnetusta alhaisesta journalistisesta tasosta yleensä ja sen usein todetusta arvostelukyvyn puutteesta ulkopoliittisissa kysymyksissä ja välinpitämättömyydestä niihin nähden, vaiko korkeammalta taholta tulleesta käskystä olla tekemättä suurta numeroa p.o. asiasta ja yleensä olla sen suhteen varovainen, on vaikeata varmuudella sanoa. Todettakoon vain, että ainoastaan hallituksen toinen äänenkannattaja "Rits" julkaisi omia, tosin aika hämärin sanoihin puettuja kommentareita. Niiden johtavana ajatuksena tuntui olevan, ensiksi, että Suomi, ulkoministerinsä Moskovan-vierailun kautta, näkyy astuvan ulos siitä

ulkopoliittisesta pidättyväisyydestä, jota se Skandinavian maiden kera on noudattanut tapahtumien ja tilanteen kehityksen suhteen Itämeren toisella puolella, ja, toiseksi, että se suomalais-venäläisten suhteiden selviäminen ja parantuminen, joka toivottavasti on oleva matkan tulos, vain voi käydä edulliseksi Baltianmaille, helpottaen niidenkin asennetta Neuvostoliittoon.

Odottaen merkillepantavampia ja avomielisempia kannanilmaisuja joltakin taholta, en aikaisemmin ole asiasta kirjoittanut. Mutta pidättyväisyys jatkuu kaikilla tahoilla. Lehdet eivät ole edelläselostettua enempää kirjoittaneet, eikä mikään latvialainen poliitikko ole ottanut asiaa kanssani puheeksi x). Puolestani en ole halunnut oma-aloitteisesti tarttua asiaan, vain julkilausuman provosimiseksi, kun luonnollisia aiheita siihen on puuttunut. - Näin ollen täytyy toistaiseksi tyytyä ylläoleviin huomautuksiin ja toteamuksiin sekä niihin johtopäätöksiin, jotka niistä ovat itsestään tehtävissä.

Ministeri: *Eduardh. Paivi*

x) Sitä paitsi ei myöskään mikään tšekäläinen virkaveljenikään, lukuunottamatta ministeri Charwatia, joka tiedusteli asiaa minulta, ennenkuin minä mitään varmaa siitä tiesin. - Saksan lähettiläs on lomalla.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riissa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Palin

29/1 1997

R I I A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 99.

Riia SSA 30 P:nä tammi KUUTA 19 37.

VIITTAUS: N

P:nä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

2 240 Pal. 37
7/2-37
5 C16

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Reportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministe-
riölle lähetystön kuluva vuoden raportin

n:o 2, Ulmaniksen talouspolitiikan viime ilmiöitä.

Ministeri: *Edmund H. Taim*

R I I A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Riia ssa 29 p:nä tammi kuuta 1937.

2 240 Pal. 8 37

Asia: Ulmaniksen talouspolitiikan
viime ilmiöitä.

3/2-37

5 C16

Ulmaniksen regime on pian ollut vallassa 3 vuotta. Tämän ajan kuluessa on yhä selvemmin ilmennyt, että Ulmaniksen taloudellisen uudistusohjelman pääkohtana on saada maan vienti ja tuonti sekä tärkeimpien kulutustavaroiden valmistus, osto ja myynti keskitetyksi muutamain suuriin keskusjärjestöihin, joiden toimintaan valtiolla on ratkaiseva vaikutusvalta, ja, samalla, tätä ohjelmaa toteutettaessa, tehdä loppu siitä domineeravasta asemasta maan talouselämässä, joka juutalaisilla ja saksalaisilla on ollut. Viimemainitulla puhtaasti poliittista ja kansallista laatua olevalla päämäärällä on Ulmaniksen ohjelmassa epäilemättä pääpaino. Onhan näet asian laita tähän saakka ollut sellainen, että historiallisista ja poliittisista sekä suuressa määrin myöskin puhtaasti rahallisista syistä Latvian teollisuus ja kauppa miltei täydellisesti ovat olleet juutalaisten ja saksalaisten käsissä - latvialaisten itsensä antautuessa virkamiehen, upseerin, tiedemiehen, lääkärin, asianajajan y.m. urille. Tehdäksensä lopun tästä asiantilasta ja "latvialaistuttuksensa" maan teollisuuden ja kaupan sekä valtion avulla määrätietoisesti rikastuttaakseen latvialaista kansainesta Ulmanis on vallassa olonsa aikana turvautunut sekä lainsäädäntö-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

toimenpiteisiin että "suoran toiminnan"-tapaisiin käytännöllisiin toimenpiteisiin. Taloudellisissa tiedoituksissaan Lähetystö on jatkuvasti tehnyt selkoa yllätarkoitettusta lainsäädännöstä. Esi-merkkinä sanotuista "käytännöllisistä" toimenpiteistä tulkoon tässä selostetuksi seuraava menettelytapa, jota viime aikoina on paljon käytetty, sen osoittautuessa aika tehokkaaksi: Lopetettavaksi päätetylle juutalaiselle tai saksalaiselle liikeyritykselle aikaansaadaan voittamattomia taloudellisia vaikeuksia kieltämällä siltä luottoa, asettamalla sille mahdottomia veroja, kieltämällä siltä tuonti- tai valuuttalupia, estämällä sitä ryhtymästä latin devaluation ehdottomasti vaatimiin hinnankorotuksiin j.n.e. Kun nämä toimenpiteet - tavallisesti sangan piankin - ovat teptineet, selitetään yrityksen joutuneen sellaiseen taloudelliseen ahdinkotilaan, että - uuden voimassa olevan lainsäädännön määräysten mukaan - sen toiminta on lopetettava ja yritys likvidoitava valtion luottamusmiesten avulla. Kun muutamien samaan ryhmään kuuluvien liikkeiden likvidointi täten on häikäilemättömästi suoritettu, perustetaan uusi suurliike p.o. alalla, jolloin tarkoin pidetään huoli siitä, että sen omistajiksi tulee yksinomaan latvialaisia, ja että valtiolla, - joko suoraan osake-enemmistön haltijana tai luotonantajana "Kreditbankan" kautta - on riittävä vaikutusvalta ja kontrollimahdollisuus uuden yrityksen toimintaan nähden.

Tällä tavoin on joukko saksalaisia ja juutalaisia suurliikkeitä ja pankkeja viime aikoina saatu lakkautetuksi. Mutta tämän "in casu" menetelmän katsottanee kuitenkin toimivan liian hitaasti. Taloudellisesti vahvojen yritysten ja lukuisten pikkuyritysten lopettamiseen päästään näet sen avulla vain hankalasti. Tämän vuoksi on näinä päivinä ryhdytty suurta hu-

miota herättäneisiin toimenpiteisiin, joiden vaikutukset varmasti tulevat olemaan perinpohjaisia.

Tärkein näistä toimenpiteistä on laki osuuskuntien keskusjärjestön, "Turiban", muodostamisesta, johon kaikki olemassa olevat osuuskuntajärjestöt liitetään, ja joka tukkuliikkeenä tulee välittämään osuuskuntien kaikki ostot ja myynnit. Taloudellisissa tiedoituksissaan Lähetystö on tarkemmin tekevä selkoa "Turiban" organisatiosta ja tehtävistä. Tulloon tässä vain todetuksi, että tämän puolivirallisen järjestön muodostaminen tietää toiselta puolen, että kaikkien niiden miltei yksinomaan juutalaisten ja saksalaisten käsissä olleiden pikkuliikkeiden, joista osuuskunnat tähän saakka ovat olleet riippuvaisia, täytyy lopettaa toimintansa, ja, toiselta puolen, että hallitus "Turiban" avulla vastedes voi määrävästi ja johtavasti vaikuttaa ei vain suoraan osuuskuntien toimintaan vaan välillisesti koko maanviljelyselinkeinon kehitykseen.

Toinen yllämainituista toimenpiteistä on laki villan ja vuotien kaupasta. On luotu osakeyhtiö "Adu un vilnas centrale", jolle on annettu yksinoikeus maassa ostaa ja jälleen myydä villaa ja raakavuotia sekä tuoda maahan ja viedä maasta raakavuotia. Puuttumatta tässä tämän lain yksityiskohtiin, joista Lähetystö taloudellisissa tiedoituksissaan tulee tekemään tarkemmin selkoa, tulloon vain todetuksi, että uuden osakeyhtiön avulla kaikki tähänastiset villan ja raakavuotien ostajat ja jälleenmyyjät tuhoetaan, että hintojen määräminen villa- ja vuotamarkkinoilla kokonaan tulee olemaan valtion käsissä, ja että maan tekstiili- ja nahkateollisuus joutuu täydelliseen riippuvaisuuteen uudesta valtiollisesta osakeyhtiöstä. Tähän saakka

on villa- ja vuotakauppa ollut juutalaisten erikoisala, ja tekstiili- ja nahkateollisuus taas saksalaisten käsissä.

Samoja tarkoitusperiä kuin "Ädu un vilnas centräle" villa- ja vuotakaupan sekä tekstiili- ja nahkateollisuuden alalla tavoittelee kalkkiteollisuuden ja -kaupan alalla äsken perustettu osakeyhtiö "Kalkis" ja tiiliteollisuuden ja -kaupan alalla osakeyhtiö "Kiegelnieks". Ensinmainitun tehtäväksi on määrätty valmistaa kalkkia rakennustoimintaa ja lannoitusta varten sekä ostaa ja myydä, tuoda ja viedä kalkkia. "Kiegelnieks" in tehtäväksi on vahvistettu tiilikivien, salaojitusputkien y.m. tiilitavaroiden valmistus, ostaminen ja myyminen, tuonti ja vienti. Näiden, valmistion runsaan avustuksen pohjalla toimivien suurliikkeiden/^{ohella/} tänään astiset yksityiset liikeyritykset p.o. aloilla eivät tietenkään voi jäädä eloon, ja valtio saa niiden avulla täyden määräämisvallan maan talouselämän näillä aloilla.

x

x

x

Epäilyksiä ei näin ollen ole siitä, että Ulmanis ylläselostettujen toimenpiteittensä avulla pääsee niihin päämääriin, joita hän niillä tavoittelee. Mutta nähtäväksi jää, mitkä niiden vaikutukset tulevat olemaan maan talouselämään, puhtaasti kansantaloudelliselta kannalta asioita arvosteltaessa. Nämä toimenpiteet ovatkin jo herättäneet suurta levottomuutta ja ankaraa arvostelua ei vain niiden juutalaisten ja saksalaisten piirien keskuudessa, joiden taloudellista tuhoa ne merkitsevät, vaan myös sellaisten latvialaistenkin piirien taholla, joita nämä toimenpiteet eivät suoraan koske, sen valtiokapitalismin tai ehkä mieluummin kansallissosialistisen kansantaloussystemin johdosta, johon selvästi ollaan siirtymässä. Onhan muistettava, että kaikkien

maataloustuotteiden vienti jo on valtion käsissä ja että raudan ja hiilien tuonti niinkään on monopolisoitu. Ylläselostettujen viime toimenpiteitten jälkeen yksityisen yritteliäisyyden rajat niin ollen käyvät erinomaisen ahtaiksi. Levottomuus kaiken tämän johdosta on maassa ollut siksi suuri, että Ulmanis eilen katsoi syytä olevan virallisesti selittää, että "die Herausgabe Gesetze solcher Natur, wie es die sind, auf Grund derer der Zentralverband "Turība", die "Ādu un vilnas centrale" und die A.G. "Kieģelnieks" und "Kalkis" begründet wurden, für längere Zeit die letzten sind".

Ministeri;

Edmunds H. Paviņš

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Piassa olevan lähetysten raportti n:o 1.

Ministeriö Palin

2/2 1937.

R i i a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 125.

R i i a S S A 3 P : N Ä h e l m i K U U T A 19 37 .

VIITTAUS: ..... N

P : N Ä ..... K U U T A 19 ..... P : T T Y ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D . U . M . ..... / ..... 19 .....

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
J 240 Pal. 57.	
6/2 - 37	52
5	C/16

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetyksen kuluva vuoden raportin

n:o 3, Kominternin toiminnasta Latviassa.

Ministeri:

Edvard H. Paun

R I I A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Riia ssa 3 p:nä helmi kuuta 1937.

Asia: Kominternin toiminnasta
Latviassa.

Kominternin puuhista Latviassa ei viime aikoina ole julkisuudessa juuri mitään kuultu. "Allt lugnt i Schipkapasset" on ollut virallinen tunnussana. Todellisuus ei kuitenkaan ole vastannut tätä rauhallista julkisivua. Täällä kuten muuallakin komintern on uupumattomasti työskennellyt päämääriensä saavuttamiseksi, kuten ilmenee allaolevasta, jonka osaksi luottamuksellisesti olen saanut tietää.

Noin puolitoista vuotta sitten Latvian poliittisen poliisin onnistui saada ilmi salainen kommunistinen pesäke Riiaassa. Eräässä laitakaupungilla sijaitsevassa talossa löydettiin muuttaman James Joubert'in vuokraamassa mutta ei asumassa huoneessa täydellinen kommunistinen arsenaali. Paitsi julkaistavaksi aiottua, valmiiksi painettua kommunistista lentolehteä "Zinā" ja sen painamiseksi käytettyjä koneita, löydettiin Joubertin huoneessa 60 latvialaista passia, osaksi oikeita, osaksi väärennetyjä, passi-
valokuvia, yli sata poliisileimaa, suuri määrä kommunistista kiihoituskirjallisuutta, lukuisia käsikirjoituksia, aseita, j.n.e.

Tutkiessaan täten löytämänsä aineistoa, poliisi huomasi päässeensä kaikesta päättäen kommunistisen johtohenkilön jäljille. Kaikki voimat pantiin liikkeelle hänen kiinnisaamiseksi. Jonkin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ajan kuluttua poliisin onnistuikin vangita James Joubert'in nimellä käyvä henkilö. Tämän todettiin olevan tunnettu kommunistipomo Andrej Abele, joka viime aikoina oli toiminut Latvian kommunistien pääjohtajana ja keskuskomitean presidenttinä.

Abelen ansioluettelo on huomattava. Jo v. 1925 hän oli ensi kerran saapunut Latviaan Kominternin sala-agenttinä, varustettuna nimille Mauriņš ja Bērziņš asetetuilla passeilla. Vähän ajan kuluttua hän oli kuitenkin joutunut kiinni ja sittemmin tullut vaihdetuksi Venäjällä vangittuihin latvialaisiin. V. 1930 hän jälleen palasi Latviaan, silloin käyttäen nimiä Skujeniēks ja Svejniēks, ja ryhtyi niin tarmokkaan toimintaan Latvian silloisen kommunistisen puolueen keskuskomitean jäsenenä, että hänen asemansa pian kävi vaaralliseksi, mistä syystä hän vapaaehtoisesti jonkin ajan kuluttua hävisi Venäjälle. Syksyllä v. 1935 hän kolmannen kerran saapui Latviaan, nyt nimellä James Joubert, johtaakseen ylipäällikkönä Kominternin toimintaa Latviassa. - Hänen vaarattomaksi tekemisensä on siis epäilemättä merkitsevä toimenpide.

Seuraten niitä johtolankoja, jotka se oli löytänyt Joubert'in toimistossa, poliisin, Joubertin kiinnisaamisen jälkeen, lisäksi onnistui saada ilmi kokonaista 36 kommunistista johtohenkilöä, jotka kaikki ovat myöntäneet Latsectionin Moskovassa [Kominternin latvilaisen osaston] lähettäneen heidät Latviaan tehostamaan kommunistista liikettä täällä. - Kaikilla pidätyksillä tavattiin aseita ja runsaita rahamääriä.

Näiden pidätysten yhteydessä poliisi vielä sai ilmi salaisen hyvin toimivan radioasemankin.

Yhteenvedona ylläkerrotusta voi todeta, että vaikkakin

täällä viime aikoina virallisesti aina vain optimistisesti väitetään, ettei mikään vaara uhkaa Latviaa enemmän Neuvostoliiton kuin maan sisäisen kommunistisen liikkeen taholta, Latvialle ei todellisuudessa ole mitään aihetta suhtautua kominternin edesottamuksiin levollisemmin kuin Neuvostoliiton muutkaan naapurit, ja että Latvian niin ollen pitäisi - niin hyvin sisä- kuin ulkopoliitikkassaan - omassa intressissään ottaa tämä seikka enemmän huomioon kuin mitä ainakin ulkonaisesti viime aikoina on ollut asian laita.

Toiselta puolen täytyy myöntää, että Latvian poliittinen poliisi tuntuu olevan tehtäviensä tasolla, ja ettei ainakaan se puolestaan aliarvioi kommunistista vaaraa. Sen ylläkerrottu kaappaus merkitseekin epäilemättä tuntuva leikkakista Latvian kommunistiseen liikkeeseen ja arvattavasti sen seurauksena tulee olemaan kommunistisen toiminnan lamautuminen lähiaikoina.

Ministeri:

Edvard G. Pallas

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C16

ASIA: _____

Riassa olevan kahetyönä raportti n:o 4.

Ministeriö Salin

9/2 1937.

R I I A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 153.

R i i a S S A 9 P . N Ä h e l m i K U U T A 19 37 .

VIITTAUS: ..... N

P . N Ä K U U T A 19 P . T T Y n:o

VIITTAUS: D . U . M . / 19

5 240 Sal. 27.
12/2-37
5 C16

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetyksen kuluvan vuoden raportin
n:o 4, Latvian ulkopoliitikasta.

Ministeri:

Edmunds H. Paiv

R I I A - SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Riia- ssa 9 p:nä helmi kuuta 19 37.

Asia: Latvian ulkopoliitikasta.

5 240 Sal: S 27.
12/2-37 - 2
5 C16

Latvian ensimmäisen ulkoministerin Sigfrid Meierovišs'in 50-vuotispäivän johdosta järjestetyssä muistojuhlissa ministeri Munters piti puheen Meierovišs'in merkityksestä ja poliittisista päämääristä, käyttäen tilaisuutta esittääkseen Latvian nykyisenkin ulkopoliitikan suuntaviivoja. Muutamat kohdat hänen puheestaan lienee niin ollen syytä panna paperille.

Puhuen Meierovišs'in politiikan perusajatuksista Munters lausui:

"Latvian ensimmäinen ulkoasiainministeri ei vähimmässäkään määrin epäillyt, että Latvian ulkopoliitikan A ja O tuli olla itsenäinen ja riippumaton Latvia. - - - Meierovišs ei tahtonut tietää kompromisseista, ei autonomiasta, ei valtioliitosta, ei kallistumisesta itään eikä länteen. Eikä tätänykyä täällä ole ketään, joka asettaisi riippumattoman politiikan oikeuden kyseenalaiseksi. Ei ole ketään, joka suosittelee muuta ulkopoliittista orientointia kuin vapaaseen kansallisvaltioon perustuvaa. Enkähän jotkut veltot tai kansallisesti valventumattomat henkilöt haluaisivat asettua jonkun suurvallan suojeluksen alaisiksi, mutta Latvian kansalle sellainen ajatus on vieras. Voipa sanoa, että riippumattomaan ulkopoliittikkaan kätkeytyy suuri

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

voima, että valtiomme riippumattomalla asenteellaan ei edistä ainoastaan omia kansallisia, vaan myöskin yleisen rauhan etuja."

Tyypillisinä Latvian politiikalle Neuvostoliiton suhteen vielä tänäkin päivänä Munters toisti seuraavat Meierovišs'in sanat:

"Latvia on aina halunnut varmaa ja pysyvää rauhaa Neuvostoliiton kanssa, joka oli mahdollista, ei vain kolmen balttilaisen naapurivaltion, vaan muidenkin naapurien, etupäässä Puolan ja Suomen, avulla. - - - Vain tässä tapauksessa se rauha, joka syntyy kaikkien naapurivaltioiden ja idän välille, tulee olemaan varma ja kestävä."

Huomautettuaan että vaikkakin saksalaisen okkupation ja sen yhteydessä olleiden tapahtumien johdosta Latvian suhteiden järjestäminen Saksaan ei ollut mikään helppo tehtävä, Meierovišs'in kuitenkin onnistui luoda niille kestävä pohja, jolle niiden onnellista edelleenrakentamista on voitu menestyksellisesti jatkaa.

Siteerattuaan Meierovišs'in kuuluisia sanoja, joiden mukaan Latvian tulee olla taloudellisessa mielessä siltana Venäjän ja Saksan välillä, mutta ettei se koskaan saisi olla sitä poliittisessa mielessä, Munters sanoi: "Jos Meierovišs vakuutti, että poliittisena siltana oleminen merkitsisi itsenäisen latvialaisen valtion aatteesta luopumista, niin me voimme nyt sanoa, että jo kallistuminen puolelle tai toiselle merkitsisi luopumista itsenäisestä Latviasta." - Puhuessaan sitten Baltian valtioiden yhteistyöstä, jonka innokas puolustaja Meierovišs, kuten tunnettua, oli, Munters huomautti, että nyt on olemassa kirjoitettu sopimus Latvian, Viron ja Liettuan välillä mutta että sen lisäksi on olemassa ystävällinen yhteistyösuhte

Puolan ja Suomen kanssa, jotka kuten Latvia ovat välttämättömässä yhteydessä Itämereen, ja joiden kohtalo on riippuvainen samoista tekijöistä kuin Latvian, ne kun sijaitsevat Saksan ja Neuvostoliiton eroittavassa vyöhykkeessä, ja jotka samoin kuin Latvia haluavat vakiinnuttaa rauhan Itä-Euroopassa.

Latvian nykyisestä kansainvälisestä asemasta Munters lausui seuraavaa:

"Viime vuodet ovat tuoneet eurooppalaiseen politiikkaan huomattavia muutoksia, jotka vaikuttavat samoin syvästi tilanteeseen meidänkin kulmallamme Eurooppaa. Mutta voiko kukaan väittää, että nämä muutokset olisivat vaarantaneet turvallisuuttamme? Aivan päinvastoin: nämä viimeiset vuodet ovat kehittäneet sitä huomiota, jota Eurooppa osoittaa Latviaa ja sen balttilaisia naapureita kohtaan, ja ovat monin tavoin korostaneet meidän osuuttamme Itä-Euroopan tasapainon varjelemisessa. Tämä on ollut mahdollista riippumattoman ulkopoliitiikan ansiosta."

Munters lopetti puheensa seuraavin sanoin:

"Meierovičs'in orientatio perustui kolmelle periaatteelle: yhteistyö Baltianmaiden kanssa, ystävyys Saksan kanssa ja ystävyys Neuvostoliiton kanssa. Nämä periaatteet ovat vieläkin määrääviä ulkopoliitikassamme. Me emme unohda kiitollisuudenviel- kaamme läntisille suurvalloille siitä avusta, jota he ovat meille antaneet vapaustaistelumme aikana. Emme unohda, että kansainvälisen juriidisen asemamme vahvistuminen tapahtui Kansainliiton kautta, jolle tulemme aina pysymään uskollisina. Emme unohda, ettei meillä ole koskaan ollut mitään riitaa muiden Euroopan valtojen kanssa, ja ojennamme kaikille ystävän käden."

Kuten huomaa, Munters alleviivatuksi korosti Latvian halua noudattaa itsenäistä ja puolueetonta politiikkaa ja olla

liittymättä mihinkään suurvaltaryhmään, yrittäen samalla ylläpitää yhtä hyviä suhteita kaikkiin suuntiin.- Latvian asemassa olevalle pienelle valtiolle on tämä epäilemättä vaikea tehtävä ja jää nähtäväksi, tullaanko siinä onnistumaan. - Suomen kannalta on joka tapauksessa tyydytyksellä todettava, jos tähän todella vilpittömästi ainakin pyritään, kuten Munters nyt vakuutti. - Niin ei suinkaan aina ole ollut asiantaita. Riittää tässä suhteessa viitata raportteihini kesältä ja syksyiltä v. 1935. x)

Ministeri:

Eduard H. Paala

x) Raporttini n:ot 16,17,19,23,24 ja 26 v.1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Piassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeriö Talin

25/2 1937

R I I A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 219.

Riiassa 25 p:nä helmi KUUTA 19 37.

VIITTAUS: ..... N

p:nä KUUTA 19 p:TTY n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. / 19

ULKOASIAIN	
7/240 Sal.	37.
1/3-37	153
USASTO	
5	C16

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimiten tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

n:o 5, Ulkoministeri Holstin Moskovanmatka II.

Ministeri: *Edvard Höpffner*

R I I A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Riiaassa 25 p:nä helmi kuuta 19 37.

7 240 Sal. 37.

Asia: Ulkoministeri Holstin

Moskovanmatka II.

1/3-37

5 C16

Palattuani toissapäivänä Kaunasista, jossa olin ollut kymmenkunta päivää, olen saattanut todeta, että Latvian sanomalehdistö - lukuunottamatta Rigasche Rundschauta, jonka kirjoitus on Ministeriölle toimitettu - ei ole julkaissut ominen takeisia arvosteluja ministeri Holstin Moskovanmatkasta. Latvialaiset lehdet ovat tyytyneet selostuksiin vierailun ulkonaisesta kulusta ja otteisiin eri ulkomaalaisten lehtien kirjoituksista matkan päämäärästä ja tuloksista.

Osaksi tämä voinee johtua siitä varovaisuudesta, jota Latviassa yleensä noudatetaan kaikkeen nähden, joka tavalla tai toisella koskee Neuvostoliittoa. Osaksi se saattaa myöskin olla seurauksena siitä tunnetusta kiinnostuksen ja arvostelukyvyyn puutteesta, joka ulkopoliittisten ilmiöiden suhteen on ominainen Latvian sanomalehdistölle.

En pääse kuitenkaan siitä vaikutelmasta, että tässä pidettyväisyydessä tai oikeammin välinpitämättömyydessä on jotakin mielenosoituksellistakin. Ei tosin sikäli, että matkan motiiveja ei täällä sisimmässään ymmärrettäisi tai hyväksyttäisi, vaan sikäli, että tällä välinpitämättömyydellä tahdotaan maksaa vanhoja kalavelkoja. Negligoimalla Suomen ulkoministerin miltei

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kaikkiällä muualla Euroopassa ansaittua huomiota herättänyt matka Moskovaan tahdottanee vastata siihen välinpitämättömyyteen ja ymmärtämättömyyteen, joka Suomen julkisen sanan taholta niin usein on tullut Latvian ulkopoliittisten edesottamusten osaksi. - Täten, eikä millään laajakantoisemmalla tavalla, on vakaumukseni mukaan Latvian sanomalehdistön suhtautuminen ministeri Holstin matkaan selitettävä.

Mahdollisesti tämä asennoituminen on tapahtunut korkeammalta taholta tulleiden vihjaustenkin perusteella. En näet ole voinut olla havaitsematta eräänlaista sivumakua ministeri Muntersin ja muiden latvialaisten poliitikkojen lausunnoissakin ministeri Holstin matkasta. Paitsi että nämä lausunnot ovat olleet harvat ja pidättyväiset, olen niissäkin ollut kuulevinani välinpitämättömyyden osoittamisyrityksiä. Tosin vakuutetaan, että hyvin ymmärretään matkan tarkoitus, ja siitä kiitetäänkin. Korostetaan, että toivotaan matkan kaikin puolin onnistuneen ja täyttäneen siihen kohdistuneita toiveita, - koska tämä vain voi olla Latviallekin hyödyksi. Mutta jokaiseen lausuntoon liitetään sitten epäilyksiä matkan tulosten kestävyydestä ja todellisesta, käytännöllisestä merkityksestä y.m.s.

Saattaa tietenkä olla niin, että täällä todella suhtaudutaan vissillä skeptillisyydellä matkan tuloksiin. Mutta pääsyyinä niihin yrityksiin väheksyä matkan merkitystä, jotka ovat kuulaneet läpi Muntersin ja muiden tåkäläisten poliitikkojen lausunnoista, luulen olevan osaksi samojen syiden kuin ne, jotka ovat aiheuttaneet sanomalehdistön välinpitämättömyyden osoitukset, osaksi sen toteamani tosiseikan, että Latviassa ei voida ilman kateutta nähdä, että jokin naapurivaltioista saa Euroopan näyttämöllä osakseen, ^{vi/}positiivisessa mielessä, suurempaa huomiota kuin

- ilman Latvian osanottoa -

Latvia, että jokin niistä /tekee aloitteen, joka saattaa edullisesti vaikuttaa olojen kehitykseen Itämeren ympärillä j.n.e.^{x)} Täten, eikä mistään poliittisesti syvemmistä vaikutteista johtuneena on Latvian poliitikkojen suhtautuminen ministeri Holstin matkaan luullakseni selitettävä.

Kaikki tämä ei tietenkään merkitse paljoakaan. Mutta kuvaavana tšekäläisille mielialoille ja reagoimistavoille sekä selityksenä Latvian kantaan, joka muuten semmoisenaan ehkä voisi olla omiaan herättämään väärinkäsityksiä, olen halunnut esittää ylläolevan.

Ministeri:

Eduard H. Tamm

---

x) Niinpä Munters sanoi: "Jetzt kann ich ja auch nach Moskau fahren. Aber eigentlich hätte ich der erste sein sollen."

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C16

ASIA: _____

Riissa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeriö Talin

27/2 1937

R I I A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 230.

Riia S S A 27 P: N Ä h e l m i K U U T A 19 37.

VIITTAUS: ..... N

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

8 240 Val. 8 37

40-37 ?

5 C16

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetyksen kuluva vuoden raportin

n:o 6, Marsalkka Jegoroffin vierailu Riassa.

Ministeri: *Edvard S. Paal*

R I I A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Riia ssa 27 p:nä helmi kuuta 1937.

8 240 Pal. 5 37.

Asia: Marsalkka Jegoroffin

vierailu Riassa.

40-37
5 C16

Vastakohtana Kaunasissa selvästi ilmenneeseen haluun korostaa Neuvostoliiton yleisesikunnan päällikön vierailun poliittista merkitystä, yritettiin Riassa tehdä asiasta niin pieni numero kuin mahdollista. Tšekäläiset lehdet eivät sisältäneet vierailusta muuta kuin lyhyitä selostuksia vierailun ulkonaisesta kulusta. Mitään sotilasparaateja tai juhlia ei Jegoroffin kunniaksi järjestetty. Vain Latvian yleisesikunnan päällikkö tarjosi hänelle aamiaiset, joissa huomattavan pidättyväiset, banaalit maljapuheet pidettiin. Yleensä alleviivattiin, ettei ollut kysymys muusta kuin Neuvostoliiton yleisesikunnan päällikön vastavierailusta Latvian yleisesikunnan päällikön luona. Niinpä Latvian armeijan päällikkö ei edes ollut asemalla ottamassa Jegoroffia vastaan. Tasavallan Presidentti ei antanut hänelle audienssia, vaan täytyi Jegoroffin tyytyä kirjoittautumaan Presidentin kirjaan. Diplomaattikunnalle Jegoroffia ei ollenkaan näytetty, j.n.e. Tavatessani eilen Tasavallan Presidentin hän alleviivasi Jegoroffin vierailun yksinomaan olleen kohteliaisuuskäynnin, joka tietysti sikäli oli Latviassa mielihyvällä otettu vastaan, että se osoitti maail-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

malle Latvian suhteiden Neuvostoliittoon olevan "korrektit". Riian diplomaattikunnassa ollaankin yksimielisesti sitä mieltä, ettei Neuvostoliiton yleisesikunnan päällikön vierailulla täällä ollut sen suurempaa merkitystä kuin mitä Presidentti näillä sanoilla ilmaisi.

Ministeri: *Eduard H. Taim*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 26

ASIA: _____

Piirros olevan lähetyksen raportti n:o 7

Ministeriö Pöytä

21/3 1937

R I I A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 326.

Ria SSA 31 P:NÄ maalis KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

KOKOAMINEN

12/24/37 Sal. 37.

2/4-37	5	
5	C16	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Reportteja.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluva vuoden raportit

n:o 7, Latvian hallituksen uudelleenjärjestely, ja

n:o 8, Latvian uusi menoarvio.

Ministeri: *Edvard Th. Paasik*

R I I A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Riia ssa 31 p:nä maaliskuuta 1937.

12 241 Sal. 37.

Asia: Latvian hallituksen
uudelleenjärjestely.

5 C/16

Latvian hallitukseen on nyttemmin perustettu samantapainen uusi ministeriö, jollainen jo on muista diktatuuri- maista ainakin Saksassa ja Italiassa propagandaministeriön hahmossa. Latvian hallituksen päätöksellä 11. maalisk. perustetulla uudella ministeriöllä on tosin varsin ylimalkainen nimi "yleisten asiain ministeriö" (virallisen latviankielisen nimityksen sananmukainen käännöns olisi "yhteiskunnallisten asiain ministeriö", mutta tšekäläisissä saksalaisissa lehdissä käytetään nimeä "Ministerium für Öffentliche Angelegenheiten"). Ministeriön alaisina tulevat toimimaan supjeluskuntajärjestö (ennen sisäasiainministeriön alainen), samoin sisäministeriöön kuulunut sanomalehtien ja yhdistysten toiminnan valvonta ja informaatio-osasto, opetusministeriön alaisena ollut elokuvaseksuuri sekä kulkulaitosministeriöön kuulunut yleisradio.

Uuden ministeriön kaikki toimintahaarat ovat nykyäikaisessä valtiossa tärkeitä ja niiden keskinäinen yhteenkuuluvaisuuskin (paitsi ehkä supjeluskuntajärjestön kohdalta) vallan hyvin motivoi uuden ministeriön perustamisen. Tuskin kuitenkaan erehtyy, jos väittää, että ministeriö nyt on perustettu uutta ministeriä varten.

Yleisten asiain ministeriksi nimitettiin, kuten tšekä-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

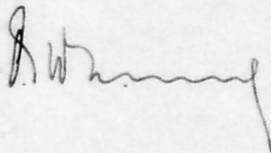
läisiä oloja tunteville ennakolta oli selvää, 23. maalisk. tähänastinen apulaissisäasiainministeri Alfreds Bērziņš. Hän on hallituksen nuorin jäsen, tällä hetkellä vielä kaikkana 37 vuoden iästä, syntyisin Valkan seuduilta, metsänvartijan poika. Vapaustaisteluihin osallistuttuaan hän rupesi sanomalehtimieheksi ja harrasti erityisesti suojeluskunta-aatetta. Poliittisen uransa hän alkoi Ulmaniksen puolueen talonpoikaissi- liiton pääsihteerinä tullen kansanedustajaksi 1931. Ulmaniksen vallankaappaukseen aktiivisesti osallistuttuaan hän sen onnistuttua sai kutsun hallitukseen apulaissisäasiainministerinä toukokuussa 1934. Hallituksessa hän on toiminut erityisesti uusien korporatiivisten työväenjärjestöjen toiminnan valvojana ja kehittäjänä ja hoitanut sisäasiainministeriössä yhdistys- ja sanomalehtiasioita. Myös suojeluskuntia, jotka Latviassa ovat huomattava poliittinen tekijä, hän on edelleen hoivannut.

Ministeri Bērziņš on hallituksen liikkuvaisimpia ja julkisuudessa näkyvimpiä jäseniä; tuskin on sellaista työväen- tai suojeluskuntajuhlaa maassa, jossa ei hän olisi puhumassa. Puhujana hän onkin Latvian nykyisistä hallitusmiehistä etevin, oratoorisesti edellä Ulmaniksestakin. Toinen hänen silmiinpistävä ominaisuutensa on voimakas kunniahimo. Julkinen salaisuus on, että hän pitää itseään Ulmaniksen itseoikeutettuna seuraajana. Hänen poliittisessa toiminnassaan huomaakin selvää määrätietoisuutta siinä, että hän alunperin on ryhtynyt harrastamaan sellaisia asioita - kuten juuri suojeluskuntia ja nyttemmin työväenkysymyksiä - jotka tekevät miehensä tunnetuksi ja pidetyksi laajimmassa kansankerroksissa.

Bērziņš on Ulmaniksen suuri suosikki sisäpolitiikan alal-

la samoin kuin Munters ulkopoliittisen johtajana. Edellyttäen Latvian nykyisen hallitussuunnan säilyvän voi hänelle siis ennustaa loistavaa poliittista uraa. Hän tulee joka tapauksessa aikanaan antamaan paljonkin aihetta puhua itsestään.

Avustaja:

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'R. W. ...', written over a faint, ghostly background of a signature.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Talvis

31/3 1937.

R I I A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Riia ssa 31 p:nä maalisk. kuuta 1937.

12 241 Sal. 37

Asia: Latvian uusi menoarvio.

2/4-37		
5	10/16	

Latvian varainhoitovuosi alkaa huhtikuun 1 p:nä, ja ensi varainhoitovuoden budjetti on tullut vahvistetuksi hyvissä ajoin eli 23. maalisk.

Talousarvion loppusumma on 180,092,452 latia (nykykurssin mukaan siis runsaasti 1,6 miljaardia Smk.) ja valtiovarainministerin ilmoituksen mukaan tulot ja menot siinä ovat tasapainossa. Sen lisäksi tulevat vielä valtion liikeyritysten budjetit, joiden tuottamat voitot tai tappiot on perusbudjetissa kyllä otettu huomioon.

Valtiovarainministerin julkaiseman selonteon mukaan budjetissa on huomattavia varoja uutisrakennustöitä varten, samoin maanpuolustukselle, jota varten on varattu 5,5 milj. latia enemmän kuin loppuunkulumassa olevana varainhoitovuonna (puolustusbudjetin loppusumma ei tšekäläisten määräysten mukaan julkaista). - Lisäksi on mahdollista, että rakennustöitä ja maanpuolustusta, rautateitä ja siltoja yms. varten otetaan valtiolainoja 8,3 milj. latin edestä, jotka on budjettiin sitä varten merkitty.

Uusi yleisten asiain ministeriö tulee myös ilmoituksen mukaan vaatimaan huomattavia summia, vaikkakin entisten ministeriöiden kohdalla vastaavasti tehdään vähennyksiä.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

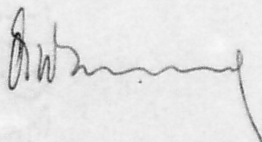
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Taloudellisen tilanteen katsotaan vaativan myös eri-
näisten tavarain hankkimista varastoon, jonka vuoksi m.m.
sprii- ja sokerimonopoliin ostoja varten varataan tämänvu-
otisista koroitettut määrärahat.

Maatalouden ja maataloustyöläisten hyväksi tullaan uu-
dessa budjetissa varaamaan huomattavia määriä. Maatyöläisille
tullaan rakentamaan asuintaloja ja heidän perheilleen suoritta-
maan koulutusavustuksia ym. Maanparannustöihin varataan 2,7
milj. latia (puolitoista vuotta sitten vain 1 milj. latia).
Ammattikouluja tullaan rakentamaan, samoin pari uutta rauta-
tietä.

Yleisarvosteluna budjetista lausui valtiovarainministe-
ri, että se on "ein Budget wirtschaftlicher Rührigkeit".

Avustaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 9

Ministeri Palen

20/4 1937

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

ULKOASIAINMINISTERIÖ

KIRJELMÄ n:o 420.

13/24/1937

Riia SSA 30 P:Ä huhti KUUTA 19 37.

3/5-37	52	111
	UASIV	ASIA
5	C16	

VIITTAUS: N

P:Ä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministe-
riölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

n:o 9, Latvian ulkopoliitikasta.

Ministeri:

Eduard H. Taim

RAPORTTI n:o 9.

Riia ssa 30 p:nä huhti kuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖN

13/271 Sal. 1137

Asia: Latvian ulkopoliitikasta.

2/5-27	2	L.L.
	UASIA	ASIA
5	C16	

Viime sunnuntaina ulkoministeri Munters työkamarin kokouksessa piti puheen Latvian ulkopoliitikasta. Mitään oleellista uutta yli sen, minkä hän esitti puheessaan Meierovics'in 50-vuotispäivänä helmikuun 5 p:nä ja josta tein seikkaperäisesti selkoa Riian Lähetystön raportissa N° 4, tämä puhe ei sisältänyt, mitä tulee Latvian noudattamiin ulkopoliittisiin suuntaviivoihin. Voin niin ollen tässä rajoittua selostamaan niitä puheen kohtia, joissa hän lausui mielipiteensä Kansainliitosta, tilanteesta Itämeren ympärillä, Latvian kansainvälisistä erikoistehtävistä ja "puolueettomuus"-käsitteestä, jotka kohdat saattanevat kiinnostaa.

Kansainliitosta hän lausui seuraavaa:

"Kuten tunnettua, Kansainliiton peruskirja on osana niistä rauhansopimuksista, jotka lopettivat maailmansodan. Siten ne ovat sidotut tiettyyn poliittiseen tilanteeseen vastakohtiin voittajien ja voitettujen välillä. Viimemainitut pitävät Kansainliittoa heille nöyryyttävän järjestelmän osana ja väittävät, varsinkin Saksa, että se on luotukin vain pitämään heitä ikuisissa kahleissa ja olemaan välittämättä heidän oikeutetuista vaatimuksistaan. Onkin tunnustettava, että Kansain-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

liitto ei ole ollut kyllin notkea eikä realistinen eikä ole osannut ajoissa tehdä erinäisiä myönnytyksiä saksalaisille näkökohdille."

"Seurauksena on ollut", jatkoi puhuja, "että kun Saksa erosi Kansainliitosta, viimemainittu ei voinut esittää muuta kuin moraalisen tuomion. Toisen tappionsa K.L. kärsi Abessinian kysymyksessä. Silloin ilmeni pyrkimys peruskirjan uudistukseen, joka ei kuitenkaan ole voinut viedä tulokseen poliittisten kysymysten käsittelyssä vaaditun yksimielisyyden johdosta.

Mutta poliittinen elämä ei silti ole pysähtynyt, ja valtiot ovat edelleen pyrkineet takaamaan turvallisuutensa vaatimattomammassa muodoissa, kun se ei ollut mahdollista Kansainliiton avulla."

Puhuen näistä toisista turvallisuuden tukemisyrityksistä Munters lausui:

"Suurvaltojen dynaamiset taipumukset ajavat niitä koettamaan aikaansaada muutoksia milloin milläkin puolella. Mutta pienet valtiot eivät tule sitä sallimaan. Kun heikkous estää niitä toimimasta toisistaan riippumatta, eivätkä nykyolot eivätkä niiden intressien erilaisuus salli niiden muodostaa suuria liittoutumia, on muodostunut joukko pienien ja keskikokoisten valtioiden ryhmiä. Ne liittyvät toisiinsa, sopimuksin tai ilman, kyetäkseen vastustamaan nykyisiä järkytystendenssejä ja voidakseen moraalisin keinoin koettaa saada suurvaltoja rauhanpolitiikan kannalle. Täten niille on joutunut jonkinlaisen eristäjän osa suurvaltojen välissä, tehtävänä estää suuria jännityksiä syntymästä ja suurvaltoja ryhtymästä harkitsemattomuuksiin. Tällainen ryhmä on Baltianmaiden ja

Suomen Neuvostoliiton ja Saksan väliin muodostama. Puola ja Rumania ovat samassa asemassa. Tyypillisin on Puolan asema, sillä vain sillä on yhteinen raja sekä S.N.T.L:n että Saksan kanssa. Meidän asemamme ei ole sellainen. Samoin on Suomella raja vain Neuvostoliittoa ja Liettualla vain Saksaa vastaan. Tämä selittää paljon Puolan politiikkaa, jonka täytyy pysyttää tasapaino näiden kahden suurvallan välillä."

Tilanteesta Itämeren ympärillä Munters sanoi m.m. seuraavaa:

"Jos tarkastamme tilannetta Itämeren ympärillä, huomaamme, että Baltianmaiden tehtävä on kahtalainen. Niiden on vahvistettava tasapainotilaa S.N.T.L:n ja Saksan välillä, tehtävä joka on yhteinen myös kaikille muille samassa asemassa oleville valtioille, ja toiseksi niiden on valvottava Itämeren vapautta, mikä taas lähentää niitä Skandinaviaan. Meri on yhdyssiteemme ulkomaailmaan; ilman sitä tukehtuisimme. Intressimme ovat tällä alalla yhteisiä Ruotsin ja Tanskan, pienemmässä määrin myös Norjan kanssa."

Tämän yhteydessä Munters lausui Latvian erikoistehtävistä seuraavaa:

"Latvialla on myös kansainvälinen tehtävä, eikä se voi sitä suorittaa muuten kuin yhteistyössä muiden valtioiden kanssa. Viro ja Liettua ovat meitä lähinnä, mutta jos ajattelemme Itämeren merkitystä taloudelliselle elämällemme, huomaamme, että kaikki valtiot, jotka ovat Itämeren rannalla ja siitä riippuvaisia samoin kuin me, ovat meille ikäänkuin samaa kieltä puhuvia sukulaisia. Ja jos lopuksi ajattelemme, että kuulumme eurooppalaiselta kannalta katsottuna niiden valtioiden ryhmään, jotka eroittavat toisistaan suurvallat Saksan

ja Neuvostoliiton, havaitsemme itsellämme olevan joukon yhteisiä velvollisuuksia kaikkien samassa asemassa olevien valtioiden kanssa. Viime vuosina on kiteytynyt ajatus neutraalisesta vyöhykkeestä - johon mekin kuulumme - Saksan ja Venäjän välillä. Tässä on kumminkin taas huomattava, ettei tämä neutraalisuus saa vaipua toimettomuudeksi. Meidän tulee myös vahvistua siinä vakaumuksessa, että meillä on yhteisiä intressejä muiden tähän vyöhykkeeseen kuuluvien valtioiden kanssa, mutta toisaalta meidän tulee ylläpitää hyviä suhteita näihin kahteen suurvalttaan, Saksaan ja Neuvostoliittoon, tehtävän suuresta vaikeudesta huolimatta. Tehtävä ei ole meille helppo sen vuoksi, että kummallakin taholla vanhat muistot ja tunnuseikat vaikuttavat meihin. Mutta tulevaisuus muuttuu alituisesti nykyisyydeksi, ja tulevaisuuden rauha vaatii ystävyyttä niiden suurten tekijäin kanssa, joilla on ratkaiseva vaikutus Pohjois- Itä-Europan politiikkaan. Tätä ystävyysspolitiikkaa vaikeuttaa vielä sekin, että molemmat suurvallat panevat huolellisesti merkille tekomme ja esittävät meille usein ansaitsemattomia moitteita muka taipumisesta vastapuolta kohtaan. Haluan tässä vielä kerran sanoa sen, mitä Latvian hallitus ja sen johtaja eivät lakkaa toistamasta: meillä on vain yksi ulkopoliittinen orientatio, nimittäin orientatio Latviaan käsin, emmekä me koskaan horjahda siitä puoleen enempää kuin toiseenkaan."

Sen jälkeen Munters sanoi puolueettomuuskysymyksestä puheen ollen seuraavaa:

"Meidän tulee välttää yhtäläisesti molempia äärimmäisyyksiä: emme saa toisaalta panna kaikkea toivoamme Kansainliittoon, toisaalta luopua kaikesta ulkopoliittisesta toiminnasta arvellen, että pysymällä toimettomina voisimme pysyä

syrjässä kansainvälisistä tapahtumista. Kuulemme ympärillämme usein toistettavan sanaa "neutraliteetti". Tämä voi johtaa meidät väärin ajatuksiin ulkopoliittisista velvollisuuksistamme. Neutraliteetilla on merkityksensä etupäässä sodan aikana, ja silloin, - älkäämme rakentako mitään harhakuvitelmia! - asemamme Kansainliiton jäsenenä asettaa meille muita vaatimuksia kuin neutraliteetin. Lisäksi neutraliteetti vaatii muiden valtioiden hyväksymisen ja tunnustuksen, mutta toivon, ettemme joudu pakotetuksi menemään niin pitkälle, ja että on hyödyllisempää puhua asenteestamme rauhan aikana. Ja tällöin ei sana "neutraliteetti" ole oikein onnistuneesti valittu. Ne, jotka sitä käyttävät, tekevät sen useimmiten pelkuruudesta. Jumala suokoon, ettemme antaisi tuon vieraan sanan soinnun tuodittaa itseämme uneen. Jos puolueettomuudella tarkoitetaan sekaantumattomuutta suurvaltain politiikkaan ja itsenäisyyttä niihin nähden, voimme sen hyväksyä, mutta jos se merkitsee asennetta, jossa suhtaudutaan kansainvälisiin tapahtumiin puhtaasti odottavalta kannalta, ja pidättäytymistä kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vahvistaa poliittista asemaamme ja edistää rauhaa, ei meillä ole enää mitään yhteistä niiden kanssa, jotka saarnaavat sellaista puolueettomuutta. Olkoonpa valtio kuinka pieni tahansa, aina sillä on joku tarkoituserä ja tehtävä. Olkoonpa valtio kuinka pieni tahansa, aina sen on otettava osaa kansainväliseen yhteistyöhön ja käsitettävä intressiensä yhteys muiden maiden intressien kanssa."

Kommentaareja ministeri Muntersin yllä selostetut julkilausumat eivät tarvinne, ellei katsoisi tarpeelliseksi huomauttaa, että niitä on katsottava Muntersin kesäkuun 15 päiväksi päätetyn Moskovanmatkan näkökulmasta.

Ministeri:

Edmund H. Tamm

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 10

v.a. Asiamiehiksi Wanne

16/6 1937

Riia SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 557.

Riia SSA 16 P.NÄ kesä KUUTA 19 37.

VIITTAUS:

P.NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

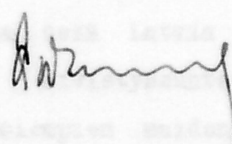
VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluva vuoden raportin

Nº 10, Ruotsin ulkoasiainministerin vierailu.

V. a. Asiainhoitaja:

KIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Kilassa 16 p:nä kesä kuuta 19 37.

Asia: Ruotsin ulkoasiainministerin
vierailu.

15 241 Pal. 37.
18/6 - 37
5 C16

Ulkoasiainministeri Sandlerin täällä t.k. 8-11 p:nä tapantunutta vierailua oli latvialaisella taholla valmistettu erittäin nuolellisesti ja sille pantiin nähtävästikin täällä suuri paino. Jo Kaunasissa, josta hän kiikaan saapui, hän sai antaa naastattelun ulmaniksen lenden "Brīva Zemen" edustajalle. Tavallisten kontellaisuusiraasien ohella, joita tällaiset lenDET aina hanakasti julkaisevat, Sandler oli esittänyt mielipiteenään yleispolitiikasta, että nykyinen kansainliittokeskeinen sopimusjärjestelmä, jota sekä Latvia että Ruotsi kannattavat, on täysin tyydyttävä. Sivistyssuhteiden syventämisestä poliittiseksi yhteistyöksi molempien maiden välillä Sandler esitti toivomuksen - kylläkin varsin läpinäkyvän platoonisessa muodossa. Sitä, että lordi Plymouthin - joka lähti kilasta puoli tuntia ennen Sandlerin tuloa - ja hänen matkansa Baltian maissa sattulvat yhteen, Sandler piti aivan sattumana.

Sandlerin saapussa kirjoittivat tåkäläiset lehdet tietenkin tervendysartikkeleita, joista tänään otettakoon seuraava palanen hallituksen "Kīts" lendestä: --- "toivokaamme, että

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kuotsin ja Latvian sivistyksellinen yhteistyö jontaisi tulevaisuudessa viikkaampiin poliittisiin ja taloudellisiin suhteisiin, molempien valtakuntien hyväksi ja Itämeren rantavaltioiden turvallisuudeksi ja vauraudeksi. Kolmen Baltianmaan liittoutuma ja skandinaavinen blokki - siinä kaksi ryhmää, joilla on hallussaan rauhan ja turvallisuuden avain Itämeren molemmiin puoliin --- ". "Jaunākās Zīpas" lehti taas selostaa varsin taitavasti diktatuurimaan lendeiksi sosialidemokraatti Sandlerin poliittisia periaatteita pannen pääpainon hänen puolustusystävällisyydelleen ja sympatioilleen kanskaa ja Englantia kohtaan.

Itse vierailu sujui tavanmukaiseen viralliseen tyyliin käynteineen presidentin luona ja virallisine päivällisineen. Maljapuneessaan Munters viittasi Sandlerin kansainliitossa suorittamaan työhön rauhanaatteen palveluksessa, jota hänen mukaansa Kuotsin ja Latvian yhteistyö on omiaan edistämään. Sandler vastauspuneessaan kiinnitti huomiota valtakuntien hyvien suhteiden kehittymiseen viime vuosina ja puhui myös yhteistyön merkityksestä kansainliitossa, mutta vältti visusti antamasta mitään vihjeitä Baltoskandinaavisen blokin muodostamisesta.

Päivällisen jälkeen oli iltavastaanotto, jonne oli kokoontunut koko diplomaattikunta ja miian edustavimmat piirit varsin täysilukuisina. Keskustelin tällöin m.m. Sandlerin sihteerin ja Kuotsin lähetystöläisten kanssa tarkemmin vierailusta, mutta en kuullut mitään sellaista, joka olisi viitanut siihen, että matkalla olisi ollut jotain erikoista, yli puntaan kontellaisuusvierailun menevää poliittista tarkoitusta

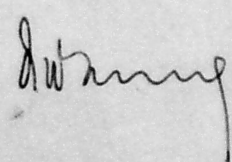
tai tulosta.

Seuraavana päivänä ulkoasiainministeri Sandler vielä kävi Kegumsissa tutustumassa ruotsalaisella pääomalla siellä rakenteilla olevaa suurta voimalaitosta, jonka peruskivi äskettäin oli laskettu. Luultavaa on, että tämän voimalaitoksen asioista joitain neuvotteluja käytiin, sillä mikäli täällä aikaisemmin keväällä kerrottiin, ei yhteistyö Latvian hallituksen ja ruotsalaisen rakennuttajayhtiön välillä ole sujunut hankauksitta.

Onjeimassa oli vielä Riian kaupunginjontajan teekutsut ja Ruotsin lähettilään päivälliset. Vieroon matkustaessaan Sandler antoi jäänyväisnaastattelun, jossa hän allekirjasi Kegumisiin viitaten - taloudellisen yhteistyön kehittymisen suurta merkitystä, ja lausui lopuksi ilonsa siitä, että Munters oli luvannut hänen kutsustaan saapua Tukholmaan ensi vuoden alussa.

Myös Munters antoi vierailun jälkeen julkilausuman lehdistölle, jossa hän selostaa hieman tarkemmin neuvotteluja. Selostuksen mukaan on tärkeintä latvialais-ruotsalaisten suhteiden järjestelmällinen kehittäminen maanviljelyksen ja opetusolojen alalla. Myös kaupallisista asioista oli ollut puhe, ja latvialla lienee mahdollisuuksia parantaa kauppasettaan Ruotsin kanssa.

Mikäli julkisuuteen päästetyistä tiedoista käy asiaa arvosteleminen, lienee vierailu yleensä onnistunut tyydyttävästi.

V. a. Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeriö Palin

6/7 1937

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Palen

6/7 1937

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
16 / 242 Sal: 1937		
8/2 - 37	1937	1937
5	C 16	

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 604.

Riia Ssa 6. P:nä heinä KUUTA 1937.

VIITTAUS: ..... N

P:nä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Reportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetyksen kuluvan vuoden raportin

N° 11, Ruotsin ulkoasiainministerin vierailu
Latviassa. II.

Ministeri:

Eduard L. Palin

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ

Salainen.

RAPORTTI n:o II.

Riia ssa 6 p:nä heinä kuuta 1937.

Asia: kuotsin ulkoasiainministerin
vierailu Latviassa. II.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 16 242 Val. 137		
87-37		
	CHASSO	ASA
5	C/16	

Ministeri Sandlerin äskettäisestä virallisesta käynnistä Riiaassa v.a. asianhoitaja Wanne teki selkoa Riian lähetystön raportissa No 10, kesäkuun 16 p:ltä. Lisäyksenä siihen, mitä tässä raportissa esitettiin, haluaisin mainita, että ne keskustelut, jotka minulla viime päivinä on ollut kuotsin länttilään ja muitten tšekäläisten virkaveljieni kanssa, kaikki ovat vahvistaneet käsityksen, ettei Sandlerin vierailulla ollut mitään yli kohteliaisuuskäynnin menevää poliittista merkitystä. Se sympatia ja kunnioitus, jota Latvian taholla yleisesti tunnetaan kuotsia kohtaan, samaten kuin se myötätunto ja kiinnostus, joka ainakin muutamissa piireissä kuotsissa valitsee Latvian suhteen, tuli kyllä selvästi ilmaistuksi vierailun aikana pidetyissä puheissa ja tendyissä lausunnoissa. Sen lisäksi ministeri Sandler epäilemättä ollessaan täällä sai oikeamman ja siis paremman käsityksen Latviasta ja täällä vallitsevasta järjestelmästä ja tšekäläisistä oloista ylipäänsä, kuin se, mikä on yleinen kuotsissa. Näissä puitteissa vierailu siis endottomasti myötävaikutti kuotsin ja Latvian suhteiden vahvistumiseen ja näiden maiden lähentymiseen. Mutta siihen supistui vierailun merkitys. Mitään sen konkreettisempia poliittisia

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tuloksia sillä ei ollut. Ruotsin takäläisen lähettilään, ministeri Johanssonin, nimenomaisen maininnan mukaan Sandler ja Munters keskusteluissaan eivät koskettelleet kysymystä Latvian suhteiden intensifioimisesta Pohjoismaihin päin enemmän kuin mitä allaolevasta käy selville, eivätkä edes vaihtaneet informatioita esim. Latvian suhteista Suomeen tai Neuvostoliittoon tai Saksaan, taikka Skandinavian ja Suomen välisistä suhteista, t.m.s. Heidän keskustelunsa koskivat pääasiallisesti vain Kansainliittoa ja arvattavasti, sen yhteydessä, mahdollisuuksia Baltianmaiden ja Pohjoismaiden yhteistoimintaan Genèvessä, josta en voi kertoa mitään täsmällisempää tästä, koska sitä koskeva keskustelu tapahtui kahdenkesken Sandlerin ja Muntersin välillä, eikä Sandler siitä tarkemmin tehnyt selkoa ministeri Johanssonille.

Oslon-sopimus oli myös ollut keskustelun aiheena. Erikoisesti määräykset kolmannen valtion liittymismahdollisuuksista olivat kiinnostaneet Muntersia. Sandler olikin tehnyt niistä seikkaperäisesti selkoa. Mitään toivomusta Latvian liittymisestä sopimukseen Munters ei kuitenkaan lausunut, eikä Sandler esittänyt hänelle mitään kehoitusta siihen suuntaan.

Viitaten siihen, että Pohjoismaiden ulkoministerit säännöllisesti ja verrattain useinkin kokoontuvat yhteisiin neuvottelutilaisuuksiin, ja että Latvian ja Suomen välillä on olemassa sopimus, jonka mukaan näiden maiden ulkoministerit säännöllisesti ainakin kerran vuodessa tapaavat toisensa, Munters oli ehdottanut, että samanlainen sopimus säännöllisistä tapaamisista tehtäisiin Latvian ja Ruotsinkin välillä. Huomauttaen, että Pohjoismaiden ulkoministerikonferenssit tapahtuvat il-

man nimenomaista ennakkollista sopimusta, ja että siis Ruotsi ei minkään maan kanssa ole tennyt puoleenaolevan tapaista sopimusta, Sandler ei halunnut solmia sellaista Latviankaan kanssa. Hän oli kuitenkin lausunut Muntersin ensi tilassa tervetulleeksi Tukholmaan. Sovittiinkin siitä, että, mikäli mahdollista, Munters kävisi Tukholmassa ensi vuoden tammikuun loppupuolella.

Ministeri:

Edvard Hj. Folin

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16.

ASIA: _____

Riikissä olevan lähetystön rap. n:o 12.

Ministeri Palin.

12/7 1937.

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 618.

Riia Ssa 12 p:nä heinä KUUTA 19 37.

VIITTAUS: N

P:nä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
17/242 h.c. 1937	
1937	1937
USA310	ASIA
5	C16

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 12, Baltianmaiden ulkoministerien konferenssi Kaunasissa heinäkuun 1 - 3 p:nä 1937.

Ministeri:

Edvard Sillanpää

RILIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 12.

Rilia ssa 12 p:nä heinä kuuta 1937.

Asia: baltianmaiden ulkoministerien
konferenssi Kaunasissa heinä-
kuun 1 - 3 p:nä 1937.

Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
17/242	37
15/7.37	5
ASTO	C16

Olen siksi usein aikaisemmin kirjoittanut Baltian Ententen sisäisestä heikkoudesta ja Baltianmaiden ulkoministerien säännöllisten konferenssien siitä johtuvasta, yhä ilmeisemmäksi käyneestä merkitsemättömyydestä, ettei/ ^{minun/} tässä tarvinne jälleen kajota siihen. Toteaminen riittänee, että Baltianmaiden ulkoministerien kuudes konferenssi 1 - 3 p:nä heinäkuuta 1937 ei eronnut aikaisemmista muuten kuin ehkä sikäli, että se muodostui niitä vielä merkitsemättömämmäksi. Tähän myötävaikutti m.m. sekin, että Viron ulkoasiainministeri ei ottanut siihen henkilökontaisesta osaa ja että ulkoministeri Munters koko ajan oli puolisairana.

Konferenssin tuloksettomuus käy riittävästi ilmi sen ~~mu-~~ päätöspöytäkirjasta, jonka ministeri Muntersin käskystä asianomainen virkamies minulle luottamuksellisesti jätti tänään +) ja jonka tähän oheenliitän jäljennöksenä. Sen tarkempi selostaminen ei houkuttele eikä kannattane.

Se mielipiteitten yhtenäisyys, jonka tavannukaan vakuutetaan vallinneen konferenssissa, koski kyllä vain resolutioneissa

+) Vasta tänään, ministeri Muntersin sairauden takia!

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nimenomaan mainittua Espanjan kysymystä ja ehkä joitakin muita kansainvälisen politiikan "kaukaisempia" asioita. Tärkeämpää olisi ollut, että se olisi koskenut Baltianmaiden suhtautumista Neuvostoliittoon ja Saksaan, ja Vilnan kysymystä, j.n.e. Mutta niin ei suinkaan lienyt asian laita. Mihin yhtenäiseen kannanottoon näissä tärkeissä kysymyksissä, puhumattakaan mistään kannanilmaisusta tai päätöksestä, ei päästy.

Puhelimitse ministeri Munters minulle lausui konferenssista: "Es war ja sehr freundschaftlich in Kaunas, und mit Rei ist es leichter zu verhandeln als mit Akeln. Aber keine besondere Resultate sind zu verzeichnen". Verrattuina Munter-
sin aikaisempiin/lausuntoihin/ Baltian Ententesta ja sen konferensseista osoittavat nämät hänen sanansa paremmin kuin mikään muu, kuinka todella merkitsemättömiksi Baltianmaiden viime ulkoministerikonferenssit ovat käyneet.

Ministeri:

Eduard H. Fain

R é s o l u t i o n s

adoptées par la VI-ème Conférence des Ministres des
Affaires Etrangères, tenue à Kaunas,
les 1-3 Juillet 1937.

La Conférence, après un échange de vues sur la situation politique internationale, a constaté que dans son appréciation il existe une unanimité complète entre les trois Pays. Le fonctionnement de la politique de non-intervention dans les affaires espagnoles a été l'objet de l'attention particulière de la Conférence, et les trois Ministres des Affaires Etrangères ont été d'accord sur la nécessité de poursuivre les efforts tendant à circonscrire la guerre civile en Espagne. Dans cet ordre l'idées, l'Entente Baltique prêtera son concours loyal au maintien et au développement du système de contrôle et la Conférence exprime l'espoir que l'action collective organisée par les Puissances en matière de la non-intervention donnera les résultats concrets voulus.

Au cours des discussions, les Ministres des Affaires Etrangères ont souligné l'attachement de leurs Pays à la Société des Nations qui dernièrement a eu l'occasion de prouver l'importance de son rôle en tant qu'institution indispensable pour l'organisation de la paix et de la sécurité.

Passant aux relations entre les trois Pays, la Conférence a reconnu que la politique inaugurée par le Traité d'Entente et de Collaboration du 12 septembre 1934 conserve toute sa valeur, et a été unanime dans sa détermination de

poursuivre la collaboration amicale des trois Pays, inspirée d'un esprit de compréhension, de confiance et de solidarité.

La Conférence exprime sa reconnaissance aux experts douaniers des trois Pays pour les travaux accomplis au sujet de l'adoption de la nomenclature douanière élaborée sur la base du projet proposé par la Société des Nations et émet le vœu que les autorités compétentes des trois Pays prennent les mesures nécessaires en vue de l'application des dispositions de cette nomenclature à bref délai.

Ayant pris connaissance des projets des conventions tri-latérales portant loi uniforme sur les lettres de change et billets à ordre et portant loi uniforme concernant le chèque, de la convention trilatérale d'extradition et d'assistance judiciaire en matière criminelle et du règlement du Bureau des Juristes élaboré et adopté par les trois sections nationales du Bureau des Juristes, la Conférence exprime sa reconnaissance aux sections nationales de ce Bureau de leur travail accompli, émet le vœu que ledit règlement soit mis en vigueur et les conventions susmentionnées soient signées par les trois Pays à plus bref délai.

Ayant pris connaissance du projet d'arrangement entre l'Estonie, la Lettonie et la Lithuanie concernant l'enregistrement au Secrétariat de la Société des Nations des accords conclus entre deux ou tous les trois Pays susmentionnés, la Conférence décide d'adopter cet arrangement et émet le vœu qu'il soit signé par les autorités respectives des trois Pays.

Dans le but de concerter la collaboration des trois Pays avec les organismes de la Société des Nations, la Conférence décide

- 1) que tout avis demandé aux trois Gouvernements par

la Société des Nations soit donné après un échange de vues entre eux;

2) que l'adhésion aux conventions conclues sous les auspices de la Société des Nations soit également effectuée après un échange de vues entre les trois Gouvernements.

La Conférence décide de prier le Gouvernement estonien, à qui incombe la convocation de la prochaine Conférence des Ministres des Affaires Etrangères, de le faire pour le mois de décembre 1937.

Kaunas, le 3 Juillet 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/6

ASIA: _____

Ruussa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Palin.

9/7 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 18 / 1882	No. 137	
2/9.37	LEL	
5	OSASTO	ASIA
	C16	

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 629.

Riia SSA 19 P:Ä heinä KUUTA 19 37.

VIITTAUS: ..... N

P:Ä ..... KUUTA 19 P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Reportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluvan vuoden raportin

N:o 13, Latvian ulkoasiainministerin Moskovan-matka.

Ministeri: *Eduardis Pāvins*

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.
RAPORTTI n:o 13.

RIIA ssa 19 p:nä heinä kuuta 1937.

Asia: Latvian ulkoasiainministerin
Moskovan-matka.

ULKOASIAINMINISTERIÖN Salainen.	
18242/10.1337	
21/7.37	
OSASTO	ASIA
5	C16

Kun nyt vihdoin viimeinkin minulla ja muilla tšekäläisillä lähettiläillä on ollut tilaisuus tavata ulkoministeri Munters hänen Moskovan-matkansa jälkeen ja saada häneltä ensi käden tietoja siitä⁺⁾, saattaa olla syytä panna paperille muutamia tätä matkaa koskevia reunamuistutuksia, vaikkakin se tapantui jo viime kesäkuussa, minun vielä ollesani lomalla.

Seuraavat seikat pistävät heti silmään:

Alkuperäisen suunnitelman mukaan vierailun piti kestää 3 ä 4 päivää. Se pidennettiin kuitenkin niin, että Munters joutui olemaan Neuvostoliitossa 10 päivää, ja ohjelma laajennettiin käsittämään melkolailla enemmän kuin mikä on tavallista virallisilla ministerivierailuilla.

Ministeri Muntersille osoitettiin henkilökohtaisesti poikkeuksellisen suurta huomaavaisuutta ja ystävällisyyttä, ja Neuvostoliiton suopeutta Latvian valtiota ja kansaa kohtaan ko-

+) Ministeri Munters oli ensin n. 10 päivän ajan sairaana, jolloin hän ei ottanut ainoatakaan lähettilästä vastaan; siten hän kävi kahteen otteeseen Kaunasissa (Baltianmaiden ulkoministerien konferenssissa ja Liettuan Riian-lähettilään hautajaisissa), minkä jälkeen hän oleskeli maaseudulla muutamia päiviä.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

rostettiin erikoisesti. Viitattakoon tässä vain vierailun aikana pidettyihin puheisiin, sanomalehtien julkaisemiin kirjoituksiin ja vierailun "Aufmachung"iin yleensä sekä erikoisesti siihen, että Stalin itse saapui Molotoffin tarjoamille aamiaisille, ja siellä yli tunnin ajan keskusteli Muntersin kanssa.

Toiselta puolen pistää silmään, että Latvian sanomalehdet matkan johdosta ovat julkaisseet ainoastaan selostuksia vierailun ulkonaisesta kulusta ja - tietenkin korkeammalta taholta saadun määräyksen mukaan - täydellisesti karttaneet kaikki asialliset kommentariot. (vain Muntersin lähtöpäivänä oli "Rits"-issa kaavamainen kirjoitus Latvian ja Neuvostoliiton suhteista).

Samaten herättää huomiota, että Munters paluunsa jälkeen antamassaan haastattelussa ei sanallakaan kosketellut politiikkaa. Hän rajoittui siinä luettelemaan sitä, mitä hänelle Neuvostoliitossa oli näytetty, kehuen sitä ehkä hiukan liiallisesti.

Mitä johtopäätöksiä voi kaikesta tästä tehdä, ja mitä Munters itse luottamuksellisesti sanoo matkansa merkityksestä?

On itsestään selvä, että venäläiset vierailun pituudella, ohjelman runsaudella ja kiintoisuudella sekä Muntersille osoitetulla erikoisella kohteliaisuudella ja ystävällisyydellä tahtoivat osaksi maailmalle näyttää, että erittäin läheiset ja hyvät suhteet vallitsevat Latvian ja Neuvostoliiton välillä, osaksi imarella Muntersia ja vaikuttaa häneen henkilökohtaisesti - hän kun on sangen herkkä tässä suhteessa.

Mutta mihin kaikkeen tahdottiin konkreettisesti päästä Muntersin "lumoamisella"? Ja mihin todella päästiin? Vain yleensä Latvian vetämiseenkö lähemmäksi Neuvostoliittoa ja Neuvostoliiton vaikutusvallan edellytysten lisäämiseenkö Latviassa, vaiko joihinkin määrättyihin lupauksiin tai sitoumuksiin Lat-

vian puolesta, tai vaikkapa jonkinlaiseen varsinaiseen sopimukseunkoonkin?

Ministeri Munters itse vakuuttaa, että hänen keskusteluissaan Neuvostoliiton johtohenkilöiden kanssa latvialais-venäläisistä suhteista ja niiden kehittämistä mitään ehdotusta ei tehty Latvian ja Neuvostoliiton poliittisten tai sotilaallisten välien lujittamiseksi jonkinlaisten lupauksen, sitoumusten tai sopimusten muodossa, ei edes sotatarpeiden ostamisella, kuten on väitetty. Näissä keskusteluissa oli vain, molemminpuolisella tyydytyksellä, todettu, että latvialais-venäläiset suhteet ovat hyvät, ja että täydellä syyllä voi toivoa niiden häiritsemättä jatkuvan ja edelleenkehittyvän. Munters sanoi tulleen vakuutetuksi siitä, ettei mikään hyökkäysvaara uhkaa Latviaa Neuvostoliiton taholta, samalla kuin hän luuli saaneensa venäläiset luottamaan siihen, ettei Latvia tule antamaan kenenkään käyttöä sen aluetta hyökkäystä varten Neuvostoliittoa vastaan. - Siinä kaikki, mutta riittäähän se!

Muntersin ja Litvinoffin kesken oli myös tullut puheeksi kysymys Kansainliiton peruskirjan 16 artiklan soveltamisesta. Litvinoff oli tällöin käsityksensä voimakkaasti painostanut, että Kansainliiton Neuvoston suositusten sotilaallistenkin pakkokeinojen toteuttamisesta pitäisi olla kaikkia jäsenvaltioita ehdottomasti velvoittavia, ja että vieraan vallan sotavoimien läpikulkuoikeuden Paktissa edellytetyssä tapauksessa niinkään pitäisi olla asianomaisen jäsenvaltion suostumuksesta riippumaton, missä suhteissa Paktin määräykset olisi selvennettävä ja tehostettava. Munters ei puolestaan voinut yhtyä tähän katsantokantaan, vaan piti selviömäisenä, että p.o. toimenpiteet laatunsa vuoksi käytännössä aina tulevat jäämään, ja että niiden periaatteessa tuleekin jäädä, asianomaisen val-

tion suostumuksesta riippuvaisiksi. Toiselta puolen hän ei katsonut syytä olevan - niinkuin Sandler lienee täällä mielipiteensä esittänyt, - että Paktin p.o. olevat määräykset tähän suuntaan nimenomaan olisi selvennettäisiin, koska tämä olisi omaan vielä enemmän heikentämään Kansainliiton arvovaltaa. Litvinoff oli selvästi ollut tyytymätön Muntersin kielteiseen kantaan, ja pununut Saksan harjoittamasta "Einschüchterung"ista Latvian kannan syynä. Tämän Munters tietenkin torjui, johon asia oli jäänyt.

Keskustelustaan Stalinin kanssa Munters kertoi, että tämä oli karttanut puhumasta ulkopoliittisista asioista ja rajoittanut kyselemään Muntersiltä Latvian yhteiskunnallisia ja taloudellisia oloja. Tällöin Stalin oli esittänyt kysymyksiä, jotka - ainakin Muntersin mielestä - osoittivat hämmästyttävää tietämättömyyttä. M.m. hän oli kysynyt, miten Latviassa nyt suhdutaan suurtilanomistajiin "saksalaisiin paroneihin", sillä osoittaen olevansa tietämätön Latvian kuuluisasta maareformista. Stalin, samaten kuin myöskin Litvinoff, tuntui olevan siinä luulossa, että nämä "paroonit" vieläkin näyttävät huomattavaa osaa Latvian poliittisessa ja yhteiskunnallisessa elämässä.

x

x

x

Puolestani olen tullut siihen vakaumukseen, että Munters moskovan-matkallaan todella ei venäläisten kanssa tehnyt minkäänlaisia poliittista tai sotilaallista laatua olevia välipuheita, ja ettei venäläisten onnistunut saada häntä luopumaan siitä puolueettomuuspolitiikasta, jota Latvia viime aikoina on yrittänyt noudattaa, toivoen voivansa siten pysyä mahdollisuuksiensa mukaan erillään suurvaltojen ristiriidoista.

Tähän käsitykseen olen tullut ei vain Muntersin vakuustusten ja virkaveljieni arvelujen vaan muittenkin seikkojen, m.m. sen pidättyväisyyden perusteella, joka leimasi Muntersin puheet ja lausunnot matkalla ja sen jälkeen. Kun Litvinoff tervendyspuheessaan, vakuutettuaan että Neuvostoliitto "attache un intérêt particulier au maintien total de l'intégrité et de l'indépendance de la Lettonie conformément au Pacte de la Société des Nations", lausui että "il est donc permis d'exprimer l'assurance que le désir de l'URSS d'assurer la paix sur une échelle plus grande est également accueilli avec une entière compréhension par le peuple letton", Munters torjui nämä viittaukset, vetoamalla kollektiiviseen turvallisuusjärjestelmään nimenomean vain Kansainliiton puitteissa, sanoilla: "je vois dans l'activité de la Société des Nations de nouvelles possibilités de collaboration pour le bien de la paix et de la sécurité collective". Ja kun Litvinoff, Latvian ja Neuvostoliiton hyvien välien ilmaisuna m.m. viittasi niihin "relations amicales qui se sont établies entre les armées de nos deux pays", Munters tavallaan reservoituaan sanoi: "En parlant de notre armée vous avez évoqué le symbole ..... de la ferme volonté du peuple letton tout entier de tout sacrifier pour la défense de son indépendance et la sauvegarde de son territoire", lausumatta mitään suhteista Latvian ja Neuvostoliiton armeijojen kesken.

Sama pidättyväisyys almeni Latvian sanomalehdistön vaite-
liaisuudessa ja Muntersin julkisessa haastattelussa samoinkuin
hänen luottamuksellisissa lausunnoissaankin diplomaateille.

voi tietenkin väittää, ettei suinkaan ole sanottu, että
tämä pidättyväisyys merkitsee sitä, mitä yllä olen esittänyt,
vaan/
että se aivan päinvastoin saattaa osoittaa, että jotakin sala-

peräistä on tehty tai on tekeillä Latvian ja Neuvostoliiton välillä. Mutta puolestani en voi sitä uskoa, rebus sic stantibus. Eikä sitä usko kukaan niistä virkaveljistäni, joiden arvostelukykyyn luotan.

Silti olisi kerrassaan erehdys luulla, että ministeri Muntersin Moskovan-matka olisi jäänyt ilman tuloksia. Päinvastoin Neuvostoliitto tuntuu päässeensä siihen, mitä se arvattavasti sillä tarkoitti. Jo ne erittäin lämpimät sanat, joilla Munters kiitti Litvinoffia lähtiessään Neuvostoliitosta, osoittavat näet, että Muntersille henkilökohtaisesti osoitettu ystävällisyys ja Latvialle osoitettu suopeus ei jäänyt vaikuttamatta häneen. Ja tämä seikka vuorossaan ei jääne merkityksettä. En voi olla tähän ottamatta Muntersin kiitossanhetkettä Litvinoffille in extenso: "Je ne saurais quitter le territoire de l'Union soviétique sans vous exprimer encore une fois ma cordiale reconnaissance pour les attentions dont j'ai été entouré et l'admirable hospitalité qui m'a été réservée et la satisfaction profonde que me vaut mon voyage. Les journées inoubliables que j'ai passées à Moscou, à Zaporohié, à Kharkov et à Léningrad sont pour moi un précieux complément aux heures si intéressantes que j'ai passées à m'entretenir avec vous et qui, j'en suis convaincu, serviront utilement à la compréhension mutuelle et à la consolidation des rapports de bon voisinage de la Lettonie et de l'Union des Républiques Soviétiques Socialistes".

Matkan poliittisena tuloksena sanoisin näin ollen olevan, että Latvian ja Neuvostoliiton välit - jotka aina on voitu sanoa korrekteiksi, jopa hyviksikin - nyttemmin ovat saaneet eräänlaisen sydämellisyyden leiman, ja että tämän kautta edellytykset siihen kallistumiseen, suuntautumiseen Neuvosto-

liittoon päin, johon ainakin muutamissa vaikutusvaltaisissakin piireissä täällä ollaan taipuvaisia, ovat voimistuneet. Tämä on seikka, joka voi saada ratkaisevan merkityksen Latvian kannanotossa määrätyissä tilanteissa.- Se on niin ollen vakava seikka, joka on pidettävä mielessä ja joka Suomenkin taholta vaatii tarkkaavaisuutta.

x

x

x

matkan n.s. teknillisinä tuloksina tulkoon mainituksi, että periaatteessa sovittiin tehdä uusi pöytäkirja pienten rajakohtausten selvittämisestä, koska nykyinen ei ole toiminut tyydyttävästi. Sitä paitsi päätettiin lähettää Latviasta Neuvostoliittoon taloudellinen komissioni tutkimaan latvialais-venäläisen kauppavaihdon elvyttämismahdollisuuksia ⁺), ja allekirjoitettiin sopimus siitä, että kauppavaihdon vertailu vastedes on tapahtuva vain kerran vuodessa, eikä, kuten tähän saakka, puolivuositain.

Vierailusta julkaistu virallinen kommunikee oli näin kuuluva:

"Der in Moskau weilende Aussenminister der Republik Lettland Munters hatte mehrere Unterredungen mit dem vorsitzenden des Rats der volkskommissare Molotow und dem Aussenkommissar Litwinow. im Ergebnis ihres freundschaftlichen und offenen Meinungsaustausches über Fragen, die die gegenseitigen Beziehungen zwischen der UdSSR und Lettland berühren, sowie auch über die allgemeine internationale Lage, insbesondere über das Sicherheitsproblem in Osteuropa, stellten die Unterredungspartner das

⁺) Latvian vienti Neuvostoliittoon nousee tätä nykyä n. 2½ milj. lattiin vuodessa, ja käsittää pääasiassa sikoja, siitoskarjaa ja pohjanahkoja.

ununterbrochene bestehen wahrhaft gutnachbarlicher Beziehungen zwischen der UdSSR und Lettland fest, die von keinen Streitfragen belastet sind.

Es wurde festgestellt, dass alle Vorbedingungen dafür vorhanden sind, dass die Regierungen beider Staaten diese freundschaftlichen Beziehungen entwickeln und festigen können.

Dieses wird in bedeutendem Masse durch den Umstand erleichtert, dass die Auffassungen der UdSSR und Lettlands in den Grundproblemen der zwischenvölkischen Beziehungen übereinstimmen, weil beide Staaten in der Erkenntnis der Notwendigkeit bei der jetzigen internationalen Lage alle Kräfte zusammenzufassen, die auf die Festigung des allgemeinen Friedens auf Grundlage der kollektiven Sicherheit und den anderen Prinzipien des Völkerbundes gerichtet sind, bereit sind, alle Möglichkeiten einer erspriesslichen Zusammenarbeit in dieser Richtung auszunutzen."

Ministeri:

Eduard H. Pajus

ULKOASIAINMINISTERIO

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Puissa oleva lähetyksi raportti n:o 14.

v.a. Asiantuntija Wanne

21/8 1957

Riia Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 717.

Riia Ssa 21 P:nÄ elo KUUTA 19 37.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
№ 19 / 242 Val. D. 1937		
27/8-37	№	LI
RYHMÄ	LUKASTO	ALUE
5	C16	

Ulkosaiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluva vuoden raportin

№ 14, Kansainliiton pääsihteerin vierailu Latviassa.

V. a. Asiaihoitaja:

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Riia ssa 21 p:nä elokuuta 1937.

19 / 242 Tal. D. 137.

Asia: Kansainliiton pääsihteerin
vierailu Latviassa.

24/8-37	39	137
OSASTO	ASIA	
5	C/16	

Virallisella vierailumatkallaan saapui Kansainliiton pääsihteeriksi M. J. Avenol kuluvaan elokuun 16 p:nä myöhäisellä iltajunalla Riikaan Liettuasta, jossa hän oli viipynyt 5 vuorokautta. Latviassa hän tuli viipyneeksi 4 vuorokautta, matkustaen myöhään illalla 20. elok. Tallinnaan.

Jo kuukausi sitten, 22. heinäk., Latvian hallituksen äänenkannattaja "brīvā Zeme" käsitteli kyseessä olevaa matkaa lausuen, että vaikka matkasta ei odotetakaan olevan mitään suoranaisia poliittisia seurauksia, se kuitenkin on ilahduttava osoitus siitä, että pienten valtioiden merkitys Kansainliitossa on kasvamassa. Samalla huomautettiin, että Baltian entente, vastoin siitä liikkuneita huhupuheita, ei halua antautua kulkemaan minkään suurvallan vanavedessä, vaan hoitaa ulkopoliittikaansa oleellisesti Kansainliiton jäsenenä. Lehti näyttää tässä haluavan asettaa vastapainoa niille Latvian ja Neuvostoliiton ystävyydestä kiertäneille huhuille, jotka Muntersin äskeisen Moskovanmatkan yhteydessä saivat vauhtia.

Matkan nyttemmin kestäessä on täällä edelleenkin kaikissa piireissä varottu antamasta sille poliittista luonnetta.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

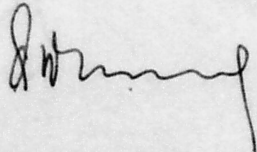
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

M. Avenol on selvästi halunnut antaa matkalleen informatioiden keräämistä varsinkin taloudellisista kysymyksistä tarkoittavan luonteen; hän kävi Jelgavassa tutustumassa Latvian maatalouden keskusseutuihin ja Kegumsissa tarkastamassa uutta voimalaitos-rakennustyömaata. Riian osalta vierailu käsitti vain tavanmu-kaisia ateriakutsuja sekä lyhyen, yliopiston juhlasalissa pide-tyt esitelmän. Se oli laadultaan varsin akateeminen, alle-viivaten kansainvälisen ideologian välttämättömyyttä ja huomaut-taen, ettei sodanvaara ole mitään ehdottoman auttamatonta; pää-asia on, ettei antauduta poliittisen fatalismin valtaan.

Muntersin virallisilla päivällisillä ei pidetty mitään puheita, ja sanomalehtimiehille antamassaan haastattelussa M. Avenol myös rajoittui ylimalkaisiin lauseisiin ja luonnostaan lankeaviin kohteliaisuuksiin isäntämaan taloudellisesta edis-tyksestä ja lojaalisesta yhteistyöstä Kansainliitossa.- Yleensä on vierailu täällä jättänyt erittäin hyvän jälkivaikutelman, vaikkakin se on julkisuudessa - varsinkin sanomalehdissä - jäänyt pienehkölle huomiolle.

V. a. Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeriö Pöytäkirja

11/9 1937

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 771.

RIIA SSA 11 P:ÄNÄ syys KUUTA 1937.

VIITTAUS: N

P:ÄNÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulk. Min. n:o 111.		
20	1242	1937
17/9-37	9	U.S.
	OSASTO	ASIA
5	C/6	

UlkosainministeriölLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetyksen kuluvaan vuoden raportin

N° 15, Suomen-Viron kaupallisen lisäsopimuksen vaikutus Latviassa.

Ministeri:

Eduard Hj. Paav

LIIVASSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 15

Liivassa li p:nä syys kuuta 1937.

Asia: Suomen-viron kaupallisen
lisäsopimuksen vaikutus latvi-
liivassa.

20 / 242 Lat. 37		
14/9-37		
5	C16	ASIA

Kirjeimässään n: 709 lähetystö tiedotti siitä suttumukses-
ta, jonka tieto siitä, että Viro lisäkauppasopimuksessaan Suo-
men kanssa oli luopunut n.s. balttilaisesta klausulista, oli
nerättänyt latviassa, ja toimitti lähetystö sanotun kirjeen
onella Ministeriölle kaamokset vakavien lentien ensimmäisis-
tä kirjoituksista asiassa, jotka kaikki käyttivät erittäin räi-
keätä kieltä viroa kohtaan. Viron lennet eivät jääneet vasta-
usta vaille, kuten tallin lähetystö lienee tiedoittanut.
Eilen oli latvian hallituksen äänenkannattajassa "Brīvā Zemessā"
vastaus virolaisiin kirjoituksiin. Siinä viroa räikein sanoin
syytetään baltianmaiden niin hyvin taloudellisen kuin poliitti-
sen yhteistyön edellytysten tahallista hävittämisestä. Käännös
tämä kirjoituksesta on toimitettu Ministeriölle lähetystön kir-
jeimän n: 770 onella.

Ottaen huomioon latvian ja Viron välisen kauppavaihdon
sunteellisen vänapätöisyyden tuntuu siitä, kuin syytä tapahtu-
neeseen mielenpurkaukseen latvian taholla ei niin paljon olisi
puntaasti taloudelliset näkökohdat kuin pikemminkin se tosi-
seikka, että latvian ja viron sunteisissa vallitseva mieliala

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

viime aikoina oli käynyt niin ärtyneeksi molemmin puolin, että pienempikin aihe olisi saattanut viedä räjähdykseen. Veisi liian pitkälle tässä ruveta analysoimaan syytä tähän. Lähtäköön saanen siihen paremman tilaisuuden. Kiittäköön tässä toteaminen, että latvian johtohenkilöt viime aikoina lausunnoissaan eivät ole salanneet tyytymättömyyttään viroa kohtaan, ja että kansan laajoissa piireissä vallitseva lähinnä suorastaan vinamielinen mieliala on saanut lukuisia ilmauksia urheilukisoissa j.n.e.

Rajoitun tällä kertaa ylläoleviin huomautuksiin. Lähetetyt sanomalentikirjoitukset antavat riittävän selvän kuvan täällä vallitsevasta mielialasta. Nähtäväksi jää nyt, onko tapahtunut purkaus puhdistanut ilmaa vai ei.

Minun kanssani ei ministeri Munters eikä kukaan muukaan latvialainen johtohenkilö ole ottanut asiaa puheeksi.

Ministeri: *Edvard H. Pauni*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministeriö Taker

25/9 1937

RIIASSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 335.

Riiassa 25. P:nÄ SYYS KUUTA 1937.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

ULK		
22	1243	Sal. 1937
28/9-37	2	177
5	C/16	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetyksen kuluvan vuoden raportin

N° 16, Uudistuksia Latvian talouselämässä.

Ministeri: *Edvard H. Paun*

RIIASSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Riiassa 25 p:nä syyskuuta 1937.

Asia: Uudistuksia Latvian ta-
louseiämässä.

ULKO	22/29/37	37
28/9-37		
5	C.16	

Jokaisessa yhteiskunnassa osuuskuntajärjestelmällä on suuri merkityksensä. Siten on luonnollista, että "uutta Latviaa" luottaessa nyt on tullut maan osuuskunnallisen toiminnan uudestimuodostamisen vuoro. Suomessakin saattanee lyhyt selostus uuden lainsäädännön peruseriaatteista kiinnostaa.

Tämän lainsäädännön päätavoitteena on luoda hallituksen välittömän johdon ja valvonnan alaisena toimiva, tarkoin säännöstelty osuuskuntajärjestö, jonka tarkoituksena ei vain ole elästä osuuskuntien jäsenten toimeentuloa ja hyvinvointia, vaan myös muodostaa hallituksen käytettävissä oleva välikappale sen ulkopolitiittisten päämäärien toteuttamisessa. Tässä tarkoituksessa on maatalousministeriölle ja valtiovarainministeriölle varattu ratkaiseva vaikutusvalta osuuskunnissa (maatalousosuuskunnat ovat maatalousministeriön, muut valtiovarainministeriön alaiset). Kaikkien nyt toimivien osuuskuntien on hankittava asianomaisen ministeriön lupa voidakseen jatkaa toimintaansa. Harkintansa mukaan voi tämä sen kieltää, jolloin osuuskunta on likvidoitava. Tähän mennessä on jo 100 osuuskuntaa täten lopetettu. Uuden osuuskunnan perustamiseen vaaditaan niinkään asianomaisen ministerin lupa. Sekä osuuskuntien hallintoelimien, kokoonpanon että

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

niiden vastaiseen toimintaan ministerillä henkilökohtaisesti Ohluri ja suomalainen valitusvalta. Osuuskuntien toimihenkilöiden vaaralle on hankittava hänen hyväksymisensä. Hän voi milloin tahansa panna viralta osuuskuntien hallintoelimien jäsenet ja osuuskuntien palveluksessa olevat henkilöt. Hän voi harkintansa mukaan määrätä osuuskunnalle väliaikaisen johtajan epämääräiseksi ajaksi. Hän voi milloin tahansa toimeenpanna tarkastuksen osuuskunnassa j.n.e.

Maatalousosauuskunnat tulevat olemaan välittömästi maatalouskamarin valvonnan alaisina, muut osuuskunnat taas erään toistaikseksi olemattoman instanssin, jonka asettaminen tulee olemaan valtiovarainministerin vallassa. Osuuskuntien toiminnan valvonta näiden elimien taholta tulee olemaan sangen tarkka. Sitä vastoin tuomioistuinten valvontavalta on vain muodollista laatua ja rajoittuu osuuskuntien rekisteröimiseen ja osuuskuntien hallintoelimien päätöksistä tehtyjen valitusten käsitte-lyyn.

Eri osuuskuntalajien toimintaa varten laaditaan "normaalistatutteja" Toistaikseksi on saatu valmiiksi normaalistatutit kuluttaja-osuuskuntia varten (3 eri lajia), viinapolttimo-osuuskuntia sekä säästo- ja lainaosuuskassoja varten.

Maissa osuuskunnissa johto tulee olemaan autoritääri-nen. Vastoin osuuskunnan johtajan tahto osuuskunnan hallintaelimet eivät voi toteuttaa päätöksiään.

Sen sijaan kun aikaisemmin tehtiin ero työmiesten, talonpoikien, virkamiesten y.m. eri yhteiskuntaluokkiin kuuluvien henkilöiden muodostamien osuuskuntien välillä, ei vastedes mi-kään osuuskunta saa toimia "säätyohjalla". Jäsenyyttä osuus-

kunnissa ei myöskään saa tehdä riippuvaiseksi kansallisuudesta tai uskonnosta.

Osuuskuntien jäsenet ovat vastuussa osuuskuntien veloista vain osuuksillaan. Ainoastaan säästö- ja lainaosuuskassoissa ja keskinäisissä palovakuutuskassoissa on lisämaksuvelvollisuus edellytetty. Se on rajoitettu määrään, joka vastaa puolta siitä summasta, jonka asianomainen jäsen itse on velkaa kassalle likvidoinnin alkaessa.

Mitä erityisesti säästö- ja lainaosuuskassoihin tulee, voitane vielä mainita, että valtio takaa talletusten takaisinmaksun. Missä järjestyksessä ja miten (käteisellä rahaalako vai arvopapereilla) valtio tulisi vaadittaessa täyttämään tämän takuvelvollisuutensa, ei toistaiseksi ole määrätty. - Mainittakoon vielä, että yhdelle kassan jäsenelle annettu luotto ei saa ylittää määrää, joka vastaa 1/10 kassan omista varoista vuoden 1 p:nä.

X X X

Missä määrin yllä lyhyesti selostettu uusi lainsäädäntö on omiaan edistämään osuuskunta-aatetta sellaisenaan tässä maassa, jää nähtäväksi. Mutta nyt jo voi varmuudella sanoa, että täten säännöstellyn osuuskuntajärjestön ja niiden jo olemassa olevien suurten valtiollisten ja puolivaltiollisten liikeyritysten avulla, joiden luomisesta lähetystö aikaisemmin on tehnyt selkoa, Latvian hallitus on voiva johtaa maan talouselämän kehitystä täysin yhtä autoritäärisesti kuin asian laita jo on yhteiskuntaelämän muilla aloilla.

Ministeri:

Edmund Fain

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Palin

29/9 1937

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 853.

Riia Ssa 29 P:nä syys KUUTA 19 37.

VIITTAUS: N

P:nä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMIN.	
23 / 243 261	37.
1/10 - 37.	
5	C/16

Ulkoasiainministeriölle

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetyksen kuluvan vuoden raportin

N° 17, Suomen-Viron kaupallisen lisäsopimuksen vaikutus Latviassa. II.

joka jo muutamia päiviä on ollut puolivalmiina, mutta jonka viimeistely muiden kiireellisempien töiden vuoksi on lyk-
kääntynyt tähän saakka.

Ministeri:

Edvard Th. Paasik

RIIASSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Riiaassa 29 p:nä syys kuuta 1937.

Asia: Suomen-Viron kaupallisen
lisäsovimuksen vaikutus Latvi-
assa. II.

ULKOASIAIN
23/243 Pal. 37.
1/10-37
5. C/16

Sanomalehtisota on aina viime päiviin saakka jatkunut Latvian ja Viron kesken sen johdosta, että n.s. balttilainen klausuli poistettiin Suomen ja Viron välisestä lisäkauppasopimuksesta. Ääni_laji on kuitenkin nyt molemmin puolin käynyt hillitymmäksi. Tunnutaan oivaltavan, että syytöksissä ja uhkailuissa jo oli menty aivan liian pitkälle. Viime kirjoituksissa on ilmeisesti yritetty jatkaa väittelyä asiallisemmassa hengessä ja mikäli mahdollista parantaa aikaansaatuja vaurioita.

Niiden räikeiden syytösten ja vakavien uhkausten edessä, joita käyttäen vastapuolta viikkokausien aikana miltei päivittäin haukuttiin silmät ja korvat täyteen, ja jotka niin selvästi olivat kauan paatuneen vihan ilmaisuja, ja joita singahduttaessa ei vähimmässäkään määrin välitetty siitä, mitä mahdollisesti auttamattomasti lyötiin rikki, ulkopuolinen tarkkailija ei kuitenkaan voi tyytyä vain tapahtumien konstatoimiseen. Hänen täytyy yrittää löytää tyydyttävä selitys siihen, että sellainen seikka kuin Viron äskettäinen luopuminen balttilaisesta klausulista Suomen hyväksi saattoi johtaa niin rajuun, kiukkuiseen mielenpurkaukseen Latvian ja Viron välillä kuin se, jonka

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

todistajina nyt olemme olleet. Ja hänen täytyy yrittää saada kuva siitä, mitkä sen seuraukset tulevat olemaan.

Lausuin jo raportissani N° 15 mielipiteenäni, että syynä Latvian suuttumukseen tuskin - ainakaan ensi kädessä - olivat kaupalliset näkökohdat. Latvian ja Viron välinen kauppavaihto on aivan liian vähäpätöinen, ja sitä paitsi Viron luopuminen balttilaisesta klausulista Suomen hyväksi tuskin voi-nee käytännössä sanottavasti vahingoittaa Latvian vientietuja. Lausuin niin ollen syyn tapahtuneeseen räjähdykseen ymmärtääkseni etupäässä olevan haettavissa siinä ärtyneisyydessä, joka jo kauan on vallinnut Latvian ja Viron suhteissa ja joka niin sanoakseni vain odotti purkautumistilaisuutta. Tämä ärtyneisyys on ollut siksi ilmeinen, että tässä voi tyytyä sen toteamiseen. Mutta mitkä ovat pohjimmaltaan sen syyt? Yritän alla antaa tähän kysymykseen vastauksen, joka selittää syntyneen tilanteen.

Universaalinen ilmiö on, että naapurikansojen välit ovat huonot. Latvian ja Viron puuttuva naapurisopu on tosin melko lailla viattomampi ja ^{vaaka/}vaatimattomampi kuin useimmissa muissa paikoissa maailmassa. Mutta tässä maailman kulmassa se kuitenkin näyttelee osaansa. Ja sen olemassaolo on tosiseikka, vaikkakin ystävyys ja luottamus näiden, samojen elinehtojen varassa elävien kansojen välillä olisi erityisen tärkeä, ja vaikkakin rehellistä tahtoa on olemassa ja vakavia yrityksiä tehty yhteisymmärryksen ja yhteistyön luomiseksi. Kun vakava epäsopu kuitenkin on olemassa, täytyy siihen olla joukko syitä. Niin onkin asian laita, joskaan nämä syyt ulkopuolisen mielestä eivät ehkä tunnu kovinkaan suurilta. Vallitsevissa pienissä

oloissa ne kuitenkin, kuten tosiseikat osoittavat, ovat olleet riittäviä.

Latvian ja Viron välillä vallitsevan eripuraisuuden päämäärinä syinä ovat epäilemättä latvialaisen ja virolaisen kansanluonteen suuret eroavaisuudet: Latvialainen on vilkas, ekspansiivinen, helposti "begeistert", itsekylläinen ja omahyväinen, häikäilemätön, kavala, epäluotettava. Virolainen on - ainakin latvialaiseen verrattuna, kaikkihan on suhteellista - jäykkä, indolentti, kriitillinen, ironinen, verrattain rehellinen ja luotettava. Näistä kahdesta kansanluonteesta puuttuvat siis kosketuskohdat miltei hämmästyttävällä tavalla. Latvialaisen on yhtä vaikeata ymmärtää virolaista kuin virolaisen latvialaista. Seurauksena tästä on, että nämä kansat jo ammoisista ajoista katselevat toisiaan piintyneellä epäluulolla ja avoimella halveksumisella.⁺⁾ Tämä koskee kansojen suuria joukkoja yhtä hyvin kuin niiden johtomiehiä. Tunnettuhän on se antipatia, joka vallitsee presidentti Ulmaniksen, kenraali Balodiksen, ministeri Bērziņš'in ja ministeri Muntersin sekä toiselta puolen, presidentti Pātsin, kenraali Laidonerin ja ministeri Akelin välillä.

Toisena syynä vallitsevaan latvialais-virolaiseen epäsuupuun on se seikka, että Latvia ja Viro molemmat ovat nuo-

---

^{+) Viron tähänastinen lähettiläs täällä, Menning, kertoi minulle Muntersin äskettäin sanoneen hänelle, puheen ollessa latvialais-virolaisista suhteista: "Te virolaiset väheksytte meitä latvialaisia". "Ja - lisäsi Menning minulle - mitä minä siihen saatoin vastata? Niinhän on asian laita".}

En voinut olla nauramatta itsekseni, sillä pari päivää aikaisemmin eräs Latvian hallituksen jäsen oli kertonut mi-

ria, samanikäisiä valtioita, jotka keskenään kilpailevat kaikissa suhteissa. Ne ovat verrattavissa kahteen perheeseen, jotka käyttävät samaa keittiötä ja tarkoin seuraavat mitä toisella on padassaan. Jos se on toisenlaista tai parempaa kuin oman padan sisältö, syntyy heti katkeruutta ja pahan-suopuutta. Niinpä tätä nykyä eriävä sisäpoliittinen kehitys Latviassa ja Virossa on suuren kiusan ja mielipahan aiheena. Viron näyttäessä olevan palaamassa parlamentaariseen ja kansanvaltaiseen hallitustapaan, kulkee Latvia kaikesta päättäen autoritäärisen ja korporatiivisen valtiomuodon kiinnilyömistä kohti. Tämä seikka aiheuttaa rajan molemmiin puolin epämiellyttäviä tunteita, ennen kaikkea pelkoa, että "tartunta" voi tulla rajan yli, synnyttäen omien olojen arvostelua, tyytymättömyyttä niihin, ehkäpä muutosyrityksiäkin. - Myöskin eriävät ulkopoliittiset suhteet antavat aihetta epäsointuihin. Viron kallistumista pohjoiseen päin (josta juuri solmittua lisäkauppasopimusta Suomen kanssa pidetään merkinä), sen läheisiä suhteita Puolaan ja sen ainakin verrattain hyviä välejä Saksan kanssa katsellaan kateellisesti Latviassa. Tämän maan usein hapuileva, selvää linjaa kaipaava ulkopoliitiikka ja sen armeijan vähemmän tyydyttävä taso taasen hermostuttaa Viroa, samalla kuin Latvian halu dominoida ulkopoliitiikan näyttämöllä ja esiintyä Baltikumien itseoikeutettuna johtavana

---

nulle muutaman virolaisen valittaneen hänelle, että latvialaiset halveksivat virolaisia - jonka johdosta latvialainen ministeri teki minulle, mutatis mutandis, saman huomautuksen kuin Menning: "Enkä minä voinut sitä kieltää".

valtiona ärsyttää sitä.

Painavina syinä vallitsevaan epäsopuun ovat edelleen katkerat, alituisesti jälleen eloon herätetyt muistot keskinäisistä riidoista vapaustaistelujen aikana. Käytiinhän vielä aivan äskettäin kiivasta väittelyä sekä sanomalehdissä että julkisissa puheissa sen tavan johdosta, jolla Latviassa virallisesti esitetään virolaisten osuus Cēsis'in (Wendenin) kaupungin valloittamisessa. Ja vähän väliä saa yhä vielä tässä maassa kuulla kertomuksia virolaisten "Besorgung"eista Liivinmaalla vapaussodan aikana. Ulkopuolisen on vaikeata uskoa ja käsittää, miten katkerasti tosiasiallisesti vielä muistellaan todellisia tai kuviteltuja vääryyksiä toisen puolen taholta yhteisten vapaustaistelujen aikana.

Omiaan synnyttämään ja ylläpitämään epäsopua ovat vielä ne rettelöt, jotka salakuljetus-, koulu- ja muut rajaseutu- ja vähemmistökysymykset alituisesti aiheuttavat.

Latvialais-virolaisissa urheilukilpailuissa viime aikoina poikkeuksetta syntyneet skandaalit ovat nekin myrkyttäneet ilmapiiriä.

Huomattavaa osaa virolaisten epäsuopeudessa latvialaisia kohtaan näyttelee epäilemättä myös virallisen Latvian suhtautuminen liiviläisiin. Etenkin oli virolaisen liiviläisharrastajan tri Looritsin äskettäinen karkoittaminen Latviasta omiaan kuohuttamaan virolaisten mieliä, niinkuin Suomenkin lehdet ovat kertoneet.

Ulkopuolisen mielestä näiden latvialais-virolaisen epäsopun syiden ei pitäisi olla voittamattomia. Mutta niin näyttää kuitenkin asian laita olevan. Se riippuu näiden syiden laa-

dusta. Jos kysymyksessä olisi konkreettisia probleemeja, kokoonnuttaisiin arvattavasti neuvottelupöydän ympärille ja ryhdyttäisiin niitä selvittämään, kunnes positiiviseen tulokseen olisi päästy - tai todettu, että yhteisymmärrys ei ole saavutettavissa, ja tehty tästä johtopäätökset. Mutta nyt on olemassa pitkiltä ajoilta kasaantuneita pääasiassa psykologisista laatuja olevia enemmän tai vähemmän epämääräisiä seikkoja, joiden selvittäminen on erittäin vaikeata aloittaakin. Ainakin on toistaiseksi siinä täydellisesti epäonnistuttu. Eteenpäin ei ollenkaan ole päästy, vaan on ilmapiiri vuosien kuluessa käynyt vain myrkytetymmäksi.

Tätä taustaa vastaan on helposti ymmärrettävissä, että vain pisara vaadittiin epäsovun maljan ylitsevuotamiseen. Tämän pisaran joutui muodostamaan Viron luopuminen balttilaisesta klausulista Suomen hyväksi. Ensiksi latvialaiset tunsivat itsensä loukkantuneiksi sen "nonchalance" in johdosta, jota Viro osoitti olemalla ennakolta ilmoittamatta aikomuksestaan luopua balttilaisesta klausulista Suomen hyväksi. Toiseksi Latvia sekä tässä menettelytavassa että itse klausulista luopumisessa näki yrityksen Viron taholta vapautua Latvian talutusnuorasta ja toimia itsenäisesti vain omia etujaan silmällä pitäen, sekä kääntää selkensä Baltikumille ja kallistua pohjoiseen päin. Tuntien itsensä loukatuksi johtaja-asemassaan ja peläten Baltian Ententen pohjan joutuneen horjumaan Latvia purki kauan paatuneita tunteitaan Viroa kohtaan tavalla, joka vallitsevissa oloissa ei voinut olla aiheuttamatta vastausta Virolta samalla mitalla.

Kiellettävissä ei tunnu olevan - mikäli täältä käsin asioita voi arvostella - että Viro teki itsensä syyppääksi epäkorrektisuuteen luopumalla balttilaisesta klausulista ilmoittamatta siitä Latvialle ja Liettualle. Tähän Viron menettelyyn olen saanut seuraavan selityksen:

Ensiksi ministeri Virgo, joka Helsingissä oli tekemässä sopimusta, lienee pitänyt aikaansaattua sopimusta siksi edullisena Virolle, ettei hän tahtonut riskeerata mitään sen viivytyksen kautta, jonka ilmoitus Latvialle ja Liettualle olisi aiheuttanut. Epäilystä ei lienekään siitä, etteivätkö nämä olisi siinä määrin harjoittaneet painostusta Viron hallitukseen, ettei sopimuksesta olisi tullut mitään. Tahallisesti ministeri Virgo siis, täysin asiallisista syistä, tahtoi asettaa kaikki asianomaiset tapahtuneen tosiseikan eteen.

Sitä paitsi ministeri Virgo henkilökohtaisista syistä mielellään lienee tehnyt kepposen Latvialle. Hän vihaa ja epäilee latvialaisia syvästi aina niistä ajoista asti, jolloin hänet Latvian hallituksen vaatimuksesta kutsuttiin lähettiläänpaikalta Riassa. - Ministeri Menning kertoi minulle, että kun hän puhelimitse oli Virgolle valittanut, että latvialaisia oli niin kovin suututettu, Virgo oli vain antautunut haukkumaan latvialaisia ja m.m. sanonut, että hän mielihyvällä tekisi saman kepposen vielä kerran, ja että jos Latvia kostonki irtisanoisi vaikka kaikki sopimuksensa Viron kanssa, niin se olisi vain hyvä, kun silloin kerran päästäisiin irti Latviasta ja sen holhouksesta!

x x x

Mitkä tulevat nyt olemaan seuraukset toiselta puolen

asiallisessa suhteessa siitä, että Viro poisti baltilaisen klausulin lisäkauppasopimuksesta Suomen kanssa, toiselta puolen psykologisessa suhteessa kaikista niistä kovista sanoista, joita molemmiin puolin sen johdosta on lausuttu?

Ulkoministeri Munters, valtiovarainministeri Eklis ja jaostopäällikkö Kampe ovat kaikki nyt poissa Riistä, joten täällä ei ole ketään, joka voisi tai uskaltaisi sanoa, miten Latvian hallitus virallisesti ja konkreettisesti tulee reagoimaan Viron menettelyn johdosta. Varmuudella en siis voi mitään siitä lausua, mutta olen taipuvainen uskomaan, jopa varmakin siitä, ettei se tule johtamaan muuhun kuin yhteenottoon Muntersin ja Akelin välillä^{+) ja että Latvia tulee käyttämään sitä aseena niissä kauppasopimusneuvotteluissa, joihin sen talven kuluessa on ryhdyttävä Viron kanssa, ja arvatavasti, tarpeen tullen, muissakin vastaisissa neuvotteluis-}

+) Se lienee jo tapahtunut Genèveässä, eilen lehdissä julkaistun näin kuuluvan kommunikation mukaan:

"Die Aussenminister Lettlands, Estlands und Litauens trafen in Genf zu einer Beratung zusammen, auf der u.a. die Frage der gegenseitigen Beziehungen der Baltischen Staaten erörtert wurde. Alle drei Minister bestätigten von neuem ihre Überzeugung, dass die Zusammenarbeit der drei Staaten, die im Vertrage des Jahres 1934 als Grundprinzip ihrer Aussenpolitik festgelegt wurde, auch die Verstärkung der gegenseitigen Wirtschaftsbeziehungen auf Grund besonderer Vorrechte erfordere. Sie stellten fest, dass dieser Gedanke seinen juristischen Ausdruck in der sogenannten "Baltischen Klausel" gefunden hat, welche ein wichtiges Element in den Systemen der Wirtschaftsverträge dieser Staaten darstellt, und sie beschlossen, auf ihrer nächsten Konferenz in Reval das Problem einer Anwendung der erwähnten Klausel zu untersuchen."

saan tämän maan kanssa ja esiintymisessään yleensä. Vissin hinnan Viro tullee olemaan pakotettu maksamaan teostaan, mutta mihinkään oleellisiin muutoksiin Baltian maiden välisissä virallisissa suhteissa se kyllä ei viene.

Mitä tapahtumien psykologisiin seurauksiin tulee, on vielä ennenaikaista sanoa, ovatko molemminpuoliset hyökkäykset vain yhä enemmän avartaneet juopaa Latvian ja Viron kansojen välillä, vai ovatko ne ehkä keventäneet painetta ja puhdistaneet ilmaa. Ken elää, se näkee.

Ministeri:

Eduard H. Taim

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C16

ASIA:

Piirassa olevan lähetystön raportti n:o 18.

Ministeri Paliu

8/10 1937

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 882.

Riia Ssa 8. P:nÄ loka KUUTA 1937.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
24/243 Sal. 37		
1/10-37	3	17
AMMA	OSASTU	ASIA
5	C16	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetyksen kuluvaan vuoden raportin

N° 18, Latvijas Kreditbanka.

Ministeri:

Eduard Taim

RIIASSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMI Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Riia ssa 8 p:nä loka kuuta 1937.

Asia: Latvijas Kreditbanka.

24/243 Sal.	57
11/10-37	
5	C16

Yleisesti tunnettua on, että "Libauer Bank" in entinen pääjohtaja herra André Bērziņš on presidentti Ulmaniksen oikea käsi Latvian talouspolitiikan hoidossa. Itse asiassa hän on enemmänkin: hän on tämän maan finanssi- ja talouselämän diktaattori. Hänen valtansa on miltei rajaton, sekä sen täydellisen luottamuksen johdosta, joka Ulmaniksella on häneen, että niiden eri vaikutusvaltaisten virkojen avulla, joiden haltija hän on. Hänen korkein virkansa on Kauppa- ja Teollisuuskamarin presidentin virka, joka tämän maan korporatiivisen valtiorakenteen johdosta on erittäin tärkeä paikka. Mutta suurin vaikutusvaltansa maan rahallisten, taloudellisten, yhteiskunnallisten ja poliittistenkin olojen kehitykseen hänellä on Latvijas Kreditbankan yksinvaltiaana pääjohtajana. Tämä pankki on merkillinen institutio. Se perustettiin heti uuden régime' in alkuaikoina Ulmaniksen taloudellisten tarkoituserien toteuttamisen välikappaleeksi, ja onkin sitä pidettävä enemmän kuin puolivaltiollisena laitoksena. Sille määrätty, aikaa myöten yhä laajennetut tehtävät ylittävät huomattavasti tavallisten pankkilaitosten toimipiirin. Se näyttelee suurta osaa Latvian kansantaloudellisten ja yhteiskunnallisten olojen täydessä käynnissä olevassa uudestimuodostamisessa.

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Syytä lienee niin ollen lyhyesti tehdä tästä laitoksesta selkoa.

Sille virallisesti vahvistetut tehtävät ovat seuraavat:

- 1) Lyhytaikaisen luoton anto kaupan, teollisuuden, talon-omistajain ja käsiteollisuuden tarpeisiin;
- 2) Pitkäaikaisen luoton anto kaupungeille ja valtion autonomisille liikeyrityksille (aina 20 vuotta) ja kaupunkitalon-omistajille (aina 5 vuotta);
- 3) Maksuvaikeuksiin joutuneiden yksityisten ja kunnallisten luottolaitosten, kauppa- ja teollisuusyritysten ja osuus-kuntien haltuunotto ja likvidointi;
- 4) Uusien kansallisten kauppa- ja teollisuusyritysten e-distäminen ja perustaminen, ja
- 5) Kiinteistöjen osto valtion viranomaisten tarpeisiin ja monumentaalisia rakennustehtäviä varten.

Pankin osakepääoma on 40 milj. latia. Osakkeet ovat valtiovarainministeriön ja postisäästöpankin hallussa. Vertauk- seksi mainittakoon, että ennen tämän pankin perustamista Lat- viassa toimi 15 liikepankkia, joiden yhteenlaskettu osakepää- oma nousi 22,5⁰ milj. latiin. Tästä oli 15,4 milj. eli 68 % ulkomaalaista pääomaa. Latvijas Kreditbankan ehdittyä, sille asetettujen tehtävien mukaan, "niellä" joukon näistä, toimii nyt Latviassa 7 liikepankkia, joiden pääoma, Latvijas Kredit- bankan pääoma mukaan laskettuna, on 56 milj. latia. Tästä määrästä on vain 6 % eli 3,4 milj. ulkomaista pääomaa.

Latvijas Kreditbankan laajan toiminnan perustana ovat tietenkin ensi kädessä tavalliset pankkioperatiot. Esimerkkinä pankin säännöllisen pankkitoiminnan kehityksestä mainittakoon seuraavat numerot: Pankin antamien lyhytaikaisten lainojen määrä nousi 1/I 1936 7,4 milj. latiin, 1/I 1937 31,1 ja 1/IX 1937 50,7 milj. latiin. Sen antamien pitkäaikaisten lai-

nojen määrät olivat 1/1 1936 6,0 ja 1/9 1937 8,3 milj. Ls. Muiden 6 pankin yhteenlasketut lainat olivat 1/1 1937 33,4 milj. Ls. Kreditbankin talletusten määrät olivat tammikuun 1 p:stä 1936 syyskuun 1 p:n tänä vuonna nousset 13,9 milj. latista 80,4 milj. latiin. Pankin kehitys ilmenee myös sen bilanssinumeroista: 1/1 1936 66,7 milj., 1/1 1937 123,0 milj. ja 1/9 1937 178,4 milj. Ls. Muiden 6 liikepankin bilanssi-summa oli 1/1 1937 51,5 milj. Ls. Latvijas Kreditbankin voit-to v. 1936 nousi 389,443 latiin.

Yhteiskunnallisesti ja poliittisesti melko mielenkiintoi-sempaa kuin Latvijas Kreditbankin varsinainen pankkitoiminta - joskin sekin tapahtuu jyrkästi latvialaisen kansanaineksen aut-tamisen merkeissä - on ollut ja on edelleen sen "puhdistamistoiminta" maan talouselämän alalla, jonka selvä tarkoitus on tehdä loppu juutalaisten ja saksalaisten domineeraavasta asemasta maan talouselämässä ja "latvialaistuttaa" maan teolli-suus ja kauppa - lopettamalla juutalaisten ja saksalaisten tärkeimmät liikeyritykset ja perustamalla niiden sijaan vastaa-via valtionyrityksiä, joita tosin hoidetaan yksityistaloudellis-ten liikeperiaatteiden mukaisesti, ja joihin yksityisillekin varataan mahdollisuus osallistua, mutta joiden toimintaan val-tiolle joka tapauksessa pidetään riittävä vaikutusvalta ja kontrollimahdollisuus. Raportissani № 2, tämän vuoden tammikuun 29 p:ltä, tein selkoa niistä kovakouraisista menettelytavoista, joihin turvaudutaan tähän päämäärään pääsemiseksi.

Esimerkkinä Kreditbankin toiminnasta tässä suhteessa tul-koon mainituksi, että kuluvan vuoden alkuun mennessä se oli, hallituksen määräyksestä, loppuun suorittanut 8 pankin, 11

keskinäisen luotonantolaitoksen ja 14 suuren kauppaja- ja teollisuusyrityksen likvidoinnin, "die durch ihre nicht erfolgreiche Arbeit unsere Wirtschaft desorganisierten", kuten Bērziņš'in sanat kuuluivat.

Kuten näistä numeroista ilmenee, voidaan pankin puhdistamistoiminnan tuloksia, mitä maan luotonantolaitoksiin tulee, jo pitää tarkoitustaan vastaavina. Bērziņš onkin sen itse äskettäin tunnustanut: "Die Kreditwirtschaft in Lettland ist nunmehr eine lettische". Sitä vastoin hän on julkisesti todennut, että maan kaupassa ja teollisuudessa vielä vallitsee "den Letten ungünstige und wirtschaftlich unduldbare Kräfteverhältnisse". Näiden poistamiseksi Kreditbanka onkin tämän vuoden kuluessa tarmokkaasti tehnyt työtä. Viitattakoon tässä vain niihin suuriin valtiollisiin tai puolivaltiollisiin liikeyrityksiin, joiden luomisesta lähetystö vuoden kuluessa on tehnyt selkoa. Tulkoon tässä esim. mainituiksi A/S "Vairogs" (raskas teollisuus), "Aldaris" (olutpanimo), "Laima" (makeisteollisuus), "Kieģelnieks" (tiiliteollisuus), "Kalkis" (kalkkiteollisuus), "Rīgas Vilnas Rupnieks" (villateollisuus), "Ogle" (hiilentuonti), "Asimakis" (tupakkateollisuus), "Latvijas Koks" (puutavarateollisuus) y.m. Näihin yrityksiin - joihin vähitellen vapaaehtoisesti tai väkivalloin aiotaan sulattaa mahdollisimman suuri määrä muita samoilla aloilla toimivia yrityksiä - on Kreditbanka sijoittanut n. 25 milj. Ls. Tämän sanotaan kuitenkin olevan vain alkua. Määrätietoisesti Kreditbanka pyrki pääsemään määräävään asemaan maan kaupan ja teollisuuden kaikilla tärkeämmillä aloilla.

Suuren joukon kiinteistöjä Kreditbanka on myöskin itselleen "lunastanut" vaikeuksiin "joutuneilta" yrityksiltä. Osan

niistä pankki on jälleen myynyt, muita tullaan käyttämään niiden loistopalatsien rakentamiseen, joihin nykyinen régime tuhlaa niin suunnattomia summia, luodakseen itselleen pysyviä muistomerkkejä.

Erilaisten sivistyksellisten laitosten auttamiseksi pankki on v. 1936 käyttänyt n. 140,000 Ls.

Muutamien vaikeuksiin joutuneiden kaupunkikuntien auttamiseksi pankki oli v. 1936 pyyhkinyt niiden velkoja pankille ja maksanut niiden velkoja muille, yhteensä n. 500,000 latin edestä.

Urheiluhallin rakentamiseen Riikaan pankki on sijoittanut n. 300,000 Ls. j.n.e.

Pankin henkilökunnan kasvattamiseksi oli 1936 vuoden kuluessa järjestetty erilaisia kursseja, väitetäänpä että tanssikurssejakin nuorien herrojen ja neitien tekemiseksi salonkikelpoisiksi.

Pankkiin kuuluu 1 pääjohtaja, 5 varajohtajaa, 5 osastopäällikköä, 15 prokuristia, 19 valtuutettua, 225 virkamiestä ja 69 muuta toimenhaltijaa. Pääjohtajana on, kuten sanottu, lahjakas, häikäilemätön, intohimoinen, kiihkokansallinen André Bēzins.

Latvijas Kreditbanka on epäilemättä nyky-Latvian merkillisimpiä laitoksia, jonka toimintaa on syytä seurata. Vallan helppoa se ei ole, koska mielenkiintoisin osa siitä mahdollisuuksien mukaan suoritetaan kulissien takana.

Ministeri:

Edwards Pajū

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Puissa olevan tehtytön raportti n:o 19.

Ministeriö Pöytä

15/10 1937

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 905.

Riia Ssa 15 P:nÄ loka KUUTA 19 37.

VIITTAUS: .....N

P:nÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19.....

No 27 / 243 Sal		37
18/10-37	152	Lil
OSASTO	AKA	
5	C/16	

Ulkoasiainministeriö.LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetyksen kuluvan vuoden raportin

N° 19, Ministeri Munters Viron luopumisesta balttilaisesta klausulista kaupallisessa lisäsopimuksessaan Suomen kanssa.

Ministeri: *Edvard S. Taim*

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Riia ssa 15 p:nä loka kuuta 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
27 / 273 Pal. 37.
18/10-37
5 C 16

Asia: Ministeri Munters Viron
luopumisesta balttilaisesta klan-
sulista kaupallisessa lisäsopi-
muksessaan Suomen kanssa.

Käydessäni eilen ministeri Muntersin luona ensi kerran hänen palattuaan pari päivää sitten Genèvestä hän otti heti puheeksi Viron luopumisen balttilaisesta klausulista Suomen hyväksi. Hänen lausuntonsa vahvistivat oikeiksi raporteissani N° 15 ja 17 esittämäni ajatukset ja arvostelut.

Lausuttuaan ensiksi, että "vaikkakin me latvialaiset - kuten hänen sanansa kuuluivat - olemme tottuneet nielemään sekä yhtä että toista ystäviemme virolaisten taholta - tällä kertaa suutuimme vakavasti", hän vahvisti oikeaksi otaksunani, että syynä Latvian suuttumukseen eivät olleet kaupalliset näkökohdat. "Suomen konkurenssi ei käytännössä tulle Latvialle merkitsemään juuri mitään - koko vientimme Viroon ei merkitse oikeastaan mitään" hän sanoi, lisäten: "Asian poliittinen tausta ja merkitys on pääasia. Se ei saa jäädä selvittämättä. Viron menettely osoittaa halua irtaantua balttilaisesta yhteydestä ja liittyä Pohjoismaihin. Latvialla ei tietenkään ole mitään lähempien siteiden solmimista vastaan Viron ja Pohjoismaiden välillä. Latvia päinvastoin ei pitäisi mitään onnellisempaa kuin

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Pohjoismaiden ja baltianmaiden mahdollisimman läheistä yhteensuuttumista. valitettavasti reaaliset edellytykset tähän kuitenkin tuntuvat puuttuvan. Sen takia viron menettely nyt on siksi epäselvän ja epämääräisen ulkopolitiikan ilmaisu, ettei siitä Latvian taholta voida jättää selvittämättä. Latvian täytyy päästä selvytyteen Viron konkreettisista aikomuksista. Se on kuitenkin vaikeata," Munters lausui, "koskei tiedetä, kuka itse asiassa johtaa Viron ulkopolitiikkaa". Munters väitti, että kun hän Genèvessä oli ottanut kysymyksen viron luopumisesta balttilaisesta klausulista puheeksi ulkoministeri Akelin kanssa, tämä oli vain vastannut, ettei hän tietänyt mitään koko asiasta, että v.a. ulkoministeri Selter, Akelin ollessa Genèvessä, oli vastuussa Viron ulkopoliittisista otteista. Ministeri Selter taasen olisi, kertoi Munters, vielä syyskuun 3 p:nä (sopimus allekirjoitettiin kai syyskuun 2 p:nä) nimen omaan vakuuttanut Latvian lähettiläälle Tallinnassa, joka oli saanut vihjauksia asiasta, ettei kysymystäkään ollut siitä, että Viro luopuisi balttilaisesta klausulista. Vasta 4 p:n iltana oli Selter taipunut ministeri Krieviņšille myöntämään luopumisen tapahtuneen. "Virossa näyttää niin monta tahtoa olevan määräämässä ulkopolitiikan alalla, että kaikki tuntuu olevan enemmän tai vähemmän sattuman varassa. Tänään voi käydä näin, huomenna noin. Varmaa vain on", lopetti Munters lausuntonsa, "että Viron luopuminen balttilaisesta klausulista lisäkauppasopimuksessaan Suomen kanssa vielä tulee olemaan monen mielipiteenvaihdon ja nootin esineenä".

Olen näin tarkoin tiedoittanut ministeri Muntersin lausunnon minulle eilen, koska se, suhteellisessa avomielisyydessään, sattuvasti kuvaa tilannetta.

Ministeri:

Edvard Lytāins

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Puissa olevan lähetystön raportti n:o 20.

Ministeri Talin

20/10 1937.

RIIASSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 922.

Riissä 20 p:nä lokakuuta 1937.

VIITTAUS: ..... N

P:nä ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. / ..... 19.....

28	244 Pal.	37.
22/10-37	2	
5	C16	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 20, Riian diplomaattikunta.

Ministeri:

Eduard H. Taim

Keskustelu Päätös Toimitus ja kassa Kirjallisuus Kirjasto Kassa	Kirjallisuus Päätös Toimitus ja kassa Kirjallisuus Kirjasto Kassa

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Riiasa 20 p:nä loka kuuta 1937.

Asia: Riian diplomaattikunta.

28 / 244 Sal 37

22/10-37

5 C16

Riian diplomaattikunnassa on viime vuosien kuluessa tapahtunut paljon muutoksia. Niistä lähettiläistä, jotka olivat täällä minun tullessani tänne n. 4 vuotta sitten, vain kaksi, Belgian ja Ranskan, ovat edelleen Riiasa. Sattuneista vaihdoksista voi olla syytä parilla sanalla kosketella Viron ja Liettuan edustuksessa tapahtuneita.

Viron uudeksi lähettilääksi tulee, kuten sanomalehdetkin jo ovat kertoneet, ministeri Rebane Helsingistä. Tämä nimitys on täällä vastaanotettu peittelemättömällä tyytymättömyydellä. Munters sanoi minulle avoimesti: "Te olitte Suomessa tyytyväisiä päästessänne hänestä - nyt me saamme hänet tänne!" Johon hän lisäsi: "Mutta heillähän ei ole sen sopivampia henkilöitä! Ja onhan usein niin, että kun jotain luullaan oikein nuonoksi, se sitten kuitenkin osoittautuu odotettua paremmaksi."

Niin erikoisen kireät kuin Latvian ja Viron suhteet tällä haavaa ovat, tulee Viron uuden lähettilään tehtävä olemaan sangen vaikea, jos mieli parantaa suhteita. Tuskin ministeri Rebane on siihen oikea mies. Hänen edeltäjänsä, ministeri Menning, oli poikkeuksellisen lahjakas, sivistynyt ja sympaattinen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

henkilö. Sitä paitsi hän oli mitä parhaimman **tahton** elähtämää. Virossa häntä pidettiin aivan liiankin latvialaisystävällisenä. Hän kertoi minulle kerran, että hänen viime käynnillään Tartossa hänelle oli sanottu: "Mitä Sinä haet täältä - Sinä latvialainen!" Ja kuitenkin hänen aikanaan latvialaisvirolaiset suhteet vain huonontuivat. Hän oli tosin vanha ja sairas, eikä ollenkaan viihtynyt täällä - mutta siinä kyllä ei ole riittävä syy hänen epäonnistumiseensa. Se johtui valitsevista ylivoimaisista olosuhteista (kts. raporttiani № 17).

Diplomaattikunnassa arvellaan muutamilla tahoilla, että viro, nimittämällä ministeri Rebasen tänne, on mielenosoituksellisesti tahtonut demonstroida välinpitämättömyyttään Latviaa kohtaan. Huonontukoot suhteet vain! Rebasen nimitys olisi askel viron pyrkimyksissä irti Latviasta. - Puolestani on minun vaikeata uskoa tähän. Eikö asianlaita pikemmin liene niin, että presidentti Päts on vanhassa ~~suhteissa~~ kiittollisuudenvelas-
sa Rebaselle, mistä syystä häneen suhtaudutaan vissillä hellävaroisuudella. Arvattavasti arvellaan myös hänen paremmin sopivan tšekäläisiin oloihin kuin suomalaisiin.

Liettuan viime kesänä äkkiä kuollut lähettäjä Vileišis oli mies paikallaan. Hänen aikanaan latvialais-liettualaiset suhteet huomattavasti paranivat. Hänellä oli erittäin hyvä asema täällä, hän kun mentaliteettinsa ja poliittisen ideologiansa puolesta sopi tšekäläisiin oloihin poikkeuksellisen hyvin. Hänellä oli myös - presidentti Smetonan läheisenä ystävänä, tautininkai-puolueen entisenä johtajana ja entisenä hallituksen jäsenenä - sangen huomattava vaikutusvalta kotiinpäin. Hänen kuolemansa oli suuri vahinko latvialais-liettualaisten hyvien suhteiden edelleenkehittämisen kannalta.

Myöskin hänen suhteensa Puolan tšekäläiseen lähettiläiseen olivat hyvät, ja suoritettut yritykset puolalais-liettualaisten suhteiden parantamiseksi tapahtuivat heidän välityksellään. Nyt tämäkin lanka on katkennut.

Uudeksi liettualaiseksi lähettilääksi tullee ministeri Jurgis Savičkis Tukholmasta. Hän on kirjailija eikä liene politiikasta kovinkaan kiinnostunut. Kotiin päin hänellä ei myöskään liene sanottavaa vaikutusvaltaa. Sitä paitsi hänen väitetään olevan yhtä paljon "viinaan menevän" kuin ministeri Rebanekin. Onnistuneena hänenkään nimitystään ei täällä pidetä.

Kuten ylläkerrotusta havainnee, Viron ja Liettuan edustus Riiassa lähiaikoina tuntuu joutuvan suhteellisen heikolle kannalle.

Ministeri: *Eduard H. Pauni*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C16

ASIA: _____

Riikassa olevan lähetystön raportti n:o 21.

Ministeri Palin.

22/11-1937

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 1039.

Riia SSA 22. P:nÄ marras KUUTA 1937.

VIITTAUS: _____ N

P:nÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

20/244 Val. S -37.		
24/11-37	2	
5	C16	

UlkoasiainministeriölLE

ASIA: Reportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 21, Latvian sisäinen tilanne.

Ministeri:

Eduard Štālmaier

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

30/244 Val. S - 37.

Riia ssa 22 p:nä marras kuuta 1937.

24/11-37

Asia: Latvian sisäinen
tilanne.

5 C/16

Niissä raporteissani, joissa tuon tuostakin olen käsitellyt sisäpoliittisen tilanteen kehitystä Latviassa, en ole voinut olla toteamatta, että aikaa myöten presidentti Ulmaniksen autoritääriseen hallitusjärjestelmään kohdistuvan tyytymättömyyden kasvamisen oireita on ollut havaittavissa. Samalla olen kuitenkin aina näitä asioita käsitellessäni tehostanut, että Ulmaniksen regimeen tyytymättömät piirit sisäisesti ovat sangen kaukana toisistaan, että syyt eri ryhmien tyytymättömyyteen ovat mitä erilaisimpia, ettei vastustusaineiksilla keskenään ole sanottavaa yuteyttä, että yhteinen organisatio ja johdanto puuttuu, että pelko joutua kiinni valtionvastaisesta toiminnasta on suuri, j.n.e. Tämän perusteella olenkin aikaisemmissa raporteissani luullut voivani todeta, että - vaikkakin poliittista tyytymättömyyttä on ollut todettavissa suhteellisen laajoissakin piireissä, ja vaikkakaan tämän tyytymättömyyden kasvaminen ei ole ollut kiellettävissä - se ei ole merkinnyt konkreettista vaaraa Ulmanikselle, niin kauan kuin taloudellista laetua olevia vaikeuksia ei ole päässyt häiritsemään sitä yleistä tyytyväisyyttä järjestelmään, mikä epäilemättä on vallinnut kansan suurissa massoissa, etenkin maalaisväestön valtavissa

JAKELUOHJE:

Tavallinen mutta

ei sanomalehdille.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

joukoissa, ja niin kauan kuin Ulmaniksen luotettavana tukena ovat olleet maan voimatekijät: armeija, suojeluskunnat ja poliisi.

Sekä minun että muutamien virkaveljeni - tosin hiukan epämääräisten - informatioiden mukaan tuntuu kuitenkin nyt siltä, kuin vallitsevan järjestelmän kestävyys sanotuissa edellytyksissä viime aikana jonkinlaista rakoilemista olisi ollut esiintymäisillään.

Tämän johdosta olen viime päivinä, jolloin luonnollisia tilaisuuksia siihen on ilmaantunut, yrittänyt päästä avoimielisiin, luottamuksellisiin keskusteluihin oppositiopiireihin kuuluvien henkilöiden kanssa - hallitusleirissä kun kaiken tietysti vain keuhataan olevan parhaimmassa järjestyksessä. Puhuttelemani henkilöiden tällöin antama kuva on luonnollisesti yksipuolinen, ja moniin heidän esittämiinsä näkökohtiin ja väitteisiin suhtaudun puolestani sangenkin skeptillisesti. Kannattanee kuitenkin panna heidän kertomansa paperille. Onhan tärkeätä tietää, miten vastustustahollakin asioita arvioidaan.

Seuraavanlaiseksi on tilanne minulle kuvattu:

Nykyisen opposition kantaryhmän muodostavat eräät intellektuaaliset porvarilliset piirit. Entisen sosialidemokraattisen puolueen väitetään näet olevan siinä määrin hajalle lyödyn, että sen merkitys aktiivisena tekijänä vastustusrintamalla lienee mitätön. *) Mainitut porvarilliset piirit tervehtivät alussa Ulmaniksen vallan kaappausta ilolla. Sisäpoliittinen elämä oli, kuten aikoinaan kerroin, keväällä 1934 siinä määrin turmeltunut, että toukokuun 15 p:n tapahtumat vaikuttivat pelastuksena kestävämmäksi käyneestä painajaisesta. Syistä, joista

---

*) Puolestani suhtaudun kyllä sangenkin epäilevästi tähän väitteeseen.

aikaisemmissa raporteissa olen tehnyt selkoa, muuttuivat kuitenkin Ulmaniksen valtiokaappauksen herättämät innostuksen tunteet ja valoisat tulevaisuudentoiveet pian pettymykseksi ja tyytymättömyydeksi sekä ylläsanotuissa piireissä että muillakin tahoilla. Tämä tyytymättömyys oli kuitenkin alkuaan osaksi vain henkilökohtaista suuttumusta, osaksi pääasiallisesti teoreettista laatua olevaa, verrattain epämääräistä poliittista ärtymystä. Niin kauan kuin se pysyi tällaisena, sen merkitys konkreettisena vaarana, kuten sanottu, ei ollut kovinkaan suuri. Se ei sellaisenaan riittänyt saamaan suurempia joukkoja "liikentimään". Mutta viime aikoina se tuntuu laadultaan muuttuneen, käyneen taloudelliseksi tyytymättömyydeksi, jonka oireita yhä selvemmin on havaittavissa lukuisissa yhteiskunnan piireissä.

Tämä väite voi kuulostaa hämmästyttävältä - pitäisihän tilastollisten numeroiden ja virallisten julkilausumien mukaan Latvian nyt elää taloudellista elpymisaikaa ja nousukautta. Virallisten kaunomaalausten takana tositalanne on kuitenkin toinen. Taloudellista tyytymättömyyttä ja huolestumista vallitsee itse asiassa laajoissa piireissä. Syyt tähän ovat erilaiset. Muutamit kansanryhmät, etenkin kaikki kiinteän palkan saajat, ovat latin n. vuosi sitten tapahtuneen 60 %:n devaluation kautta joutuneet kouraantuntuvaan ahdinkotilaan, kun palkat ovat pysyneet suurin piirtein muuttumatta, hintatason suuresti kohotessa. On luonnollista, että näissä piireissä tyytymättömyyttä on olemassa. Muille kansanryhmille, kuten teollisuudenharjoittajille, laivanvarustajille y.m. latin devaluation kyllä tuotti huomattavia etuja ja usein suurestikin lisääntyneitä tuloja. Mutta näissä, asioita ymmärtävissä liikemiespiireissä

reissä ei luoteta valtion nykyiseen finanssipolitiikkaan - jota puolestani eri yhteyksissä olen selostanut ja arvostellut - vaan pidetään sitä monessa suhteessa vaarallisena. Näissä piireissä eletään taloudellisen huolestumisen merkeissä; tulevaisuuteen ei luoteta, vaan maan raha-asiain romahdusta pelätään.

Intellektuaalisissa porvarillisissa piireissä jouduttiin kärsimään palkkojen ja hintojen keskinäisestä epäsuhteesta nopeammin ja kipeämmin kuin muilla tahoilla, ja näiden piirien keskuudessa on luonnollisesti olemassa erikoisia edellytyksiä älytä nykyisen finanssipolitiikan heikkoja ja vaarallisia kohtia. Näissä piireissä väitetäänkin siksi voimakkaan tyytymättömyyden ja levottomuuden päässeen vallalle, että minulle avoimesti sanottiin eräillä niihin kuuluvilla tahoilla vakavasti harkitun koko vallassa olevan järjestelmän väkivaltaisen kaatamisen mahdollisuuksia.

Ennenkuin ryhdyn selostamaan mihin tuloksiin tässä harkinnassa, - minulle annettujen tietojen mukaan - on tullu, on lyhyesti tehtävä selkoa niistä mielialoista, joiden oppositiotaholla luullaan vallitsevan kansan laajoissa massoissa sekä armeijassa, suojeluskunnissa ja poliisivoimissa.

Maalaisväestössä Ulmaniksen vankin tuki tähän asti on ollut. Talonpoikien aseman parantamiseksi Ulmanis onkin yrittänyt tehdä kaiken, mikä mahdollisuuksien rajoissa on ollut. Tyytyväisyys on myös, ainakin aivan viime aikoihin asti, tietääkseni vallinnut heidän keskuudessaan. Vastustustaholla väitetään kuitenkin nyt tyytymättömyyden saaneen maalaisväestössäkin jalansijaa. Syyt siihen olisivat seuraavat: Maataloustuotteille vahvistettujen kiinteiden hintojen järjestelmästä on viime vuosina muodostunut latvialaisen maanviljelijän talouden a ja o.

Nämä hinnat ovat olleet ja ovat edelleenkin aika korkeat - ensiluokkaisesta tavarasta. Niin kauan kuin talonpoikien myytäviksi tuomat tuotteet yleensä vaikeuksitta hyväksyttiin ensiluokkaisiksi, menikin kaikki hyvin, mutta kun viime aikoina valtion kireät raha-asiat rupesivat pakottamaan valtion ostajat säästäväisyyteen, on se johtanut siihen, ettei käytännössä enää juuri mitään hyväksytä ensiluokkaiseksi, vaan maksetaan maanviljelijöille heidän tuotteistaan miltei yksinomaan vain toisen tai kolmannen luokan tavaroille vahvistetut hinnat. Lisäksi lienee lahjusten otto voittanut pelottavassa määrin jalan-sijaa myös maataloustuotteiden ostojärjestöissä - niinkuin muillakin hallinnon aloilla. Latin devalvation aiheuttama talonpoikien välttämättömien tarvikkeiden hintojen nousu ei tietenkään myöskään ole voinut jäädä vaikuttamatta maanviljelijöiden talouteen. - Tuntuu uskottavalta, että kaikki tämä on herättänyt tyytymättömyyttä talonpoikain riveissä. Miten vakava ja laajalle levinnyt se on, on toinen asia. Saatan vain todeta oppositiopiireissä arveltavan, että se vankka tuki, mikä Ulmaniksella on ollut talonpojissa, on ruvennut horjumaan.

Työläisten suhtautumisessa Ulmanikseen on alusta alkaen ollut "kahdenlaista ilmaa". Ensi sijassa tähdätyinä sosialisteja vastaan kuten Ulmaniksen vallankaappaus oli, on itsestään selvä, että suuri osa työläisväestöstä heti joutui vastustuskannalle. Mutta johtuen siitä, että yleensä latvialaiset työmiehet ovat poliittisesti hämmästyttävässä määrin välipitämättömiä, Ulmaniksen rehellinen tahto parantaa työmiesten asemaa ja hallituksen asettuminen työväen puolelle useimmissa sattuneissa työriidoissa herättivät laajoissa työläispiireissä luottamusta ja tyytyväisyyttä. Nyt väitetään kuitenkin latin devalvation aiheuttaman epäsuhteen hintatason ja palkkojen vä-

lillä vieneen siihen, että työmiesten keskuudessa nykyisen regimin kannatus olisi perin heikko. - Mahdollisesti nämä väitteet pitävät paikkansa. Se merkitsisi epäilemättä Ulmaniksen aseman heikkenemistä. Toinen asia on, tulisivatko työläiset nykyisen järjestelmän kaatamista tarkoittavassa yrityksessä asettumaan niiden porvarillisten piirien taakse, jotka tyytyväisyydellä ovat todenneet Ulmaniksen kannatuksen vähenemisen. Eikö ole luultavampaa, että toiset, äkkijyrkemmät voimat pääsisivät käyttämään tyytymättömiä työläisaineiksia hyväkseen omien tarkoitusperiensä toteuttamiseksi?

Ulkoon tämän asian laita miten tahansa - tässä on vain todettava oppositiotaholla katsottavan varmaksi, että Ulmaniksen kannatus kansan laajoissa piireissä on viime aikoina huomattavasti vähentynyt.

Tärkeämpi kuin tämä seikka on - niiden kannalta, jotka pohtivat järjestelmän muutoksen mahdollisuuksia - kysymys siitä, miten armeija, suojeluskunnat ja poliisi suhtautuisivat äkilliseen kumousyritykseen.

Mitä ensiksi armeijaan tulee, olen jo aikaisemmissa raporteissa korostanut, ettei se koskaan jakamattomasti ole seisunut Ulmaniksen takana. Hän suorittikin vallankaappauksensa miltei täydellisesti sen syrjäyttäen. Kuluneina vuosina on armeijaa kuitenkin "puhdistettu" ja upseerien taloudellista asemaa parannettu, niin että luullakseni epäluotettavuudesta sen taholta ei ole voinut olla puhetta. Päinvastoin olen, samaten kuin useimmat virkaveljeni, ollut vakuutettu siitä, että armeija tähän saakka lojaalisesti on ollut Ulmaniksen käytettävissä hänen tarkoitusperiensä toteuttamiseksi ja hänen asemansa suojelemiseksi. Nyt väitetään kuitenkin "klikki-" ja suosikkijärjestelmän sekä yleisen juonitteluhengen siinä määrin päässeen vallal-

le armeijassa, ettei se ole voinut olla herättämättä mielipahaa laajoissa upseeripiireissä, samalla kun useimmissa kansanluokissa viime aikoina ilmenneet taloudelliset vaikeudet etenkin alempien upseerien ja aliupseeriston keskuudessa ovat olleet omiaan synnyttämään tyytymättömyyttä. Lisäksi tulee, että niinä 3½ vuonna, joina Ulmanis on ollut diktaattorina, sangen vähän varoja on uhrattu armeijan sotavalmiuden kohottamiseksi, sillä välin kuin suuria summia sanotaan tuhlatun muihin tarkoituksiin. Kun eräillä tanoilla taidetaan tehdä uskottavaksi syynä tähän olevan, ettei armeijaa "im Ernstfall" ollenkaan tultaisi käyttämään, koska vieraiden joukkojen vapaaseen läpikulkuun olisi ennakolta päätetty suostua, saattaa kyllä uskoa opposition väitteeseen, että armeijassa on vallalla tyytymättömyyttä. Toinen asia on, onko se, etenkin mitä viimeainittuun aiheeseen tulee, perusteltu. Tandon nimenomaan korostaa, että puolestani sitä en luule. Vastustustanolla väitetään joka tapauksessa tyytymättömyyttä armeijassa siksi voimakkaaksi, että vaikkakin armeijan korkein johto, kenraalisto ja yleisesikunta, epäilemättä on Ulmanikselle täysin uskollinen, armeija pysyisi passiivisena, jos vallankaappaus porvarillisen opposition taholta odottamatta suoritettaisiin ja yhdellä iskulla onnistuttaisiin vieämään täydelliseen voittoon. - Kyseenalaiselta tuntuu minusta kuitenkin, ollaanko tässä otaksumassa oikeassa. Mikäli minä olen oppinut tällaisia mielialoja tuntemaan, pitäisin todennäköisempänä, että Ulmaniksen regimen mahdollisesta romahtaessa kolmannelta taholta toimeenpannun kaappauksen johdosta, armeija käyttäisi tilaisuutta hyväkseen sotilasdiktatuurin luomiseksi. - Muutamilla tahoilla jopa uskotaan, että armeija olisi valmis omaan aloitteeseenkin tässä suhteessa. Siinen puolestani en usko, ainakaan toistaiseksi.

Vielä skeptillisemmin suhtaudun vastustuskannalla ole-

vien porvarillisten piirien otaksumaan, että suojeluskunnat eivät ryhtyisi aktiiviseen vastarintaan, jos Ulmanis yritettäisiin kaataa. Suoritettiinhan Ulmaniksen kaappaus juuri niiden avulla, ja ne identifioivat itsensä, niin sanoakseni, nykyregimen kanssa. Sitä paitsi minulla on lukuisia henkilökohtaisia todistuksia suojeluskuntien johtohenkilöiden ehdottomasta uskollisuudesta Ulmanista kohtaan. - Suojeluskuntien mobilisatio saattaa tosin olla siksi hidas, että kaappaus enkä olisi toteutettavissa, ennenkuin suojeluskunnat ehtisivät ryhtyä vastarintaan - mutta perästäpäin? Minun on vaikeata uskoa, että suojeluskunnat pyysisivät rauhallisina.

Mitä poliisivoimiin tulee, väitetään yleisen poliittisen ja taloudellisen tyytymättömyyden niiden riveissä olevan siksi suuren, että voitaisiin luottaa poliisiin aktiiviseenkin apuun vallankaappausta toimeenpantaessa, huolimatta korkeimman päällystön ehdottomasta lojaalisuudesta. - Tästä asiasta minulla ei ole omaa varmaa käsitystä, mutta toistaiseksi en voi uskoa poliisiin myötäväikutusvalmiuteen.

Yhteenvetona opposition käsityksestä maan voimatekijäin arvattavasta kannanotosta Ulmaniksen mahdollisessa kaatamisyrityksessä lausuttiin minulle, että n. 500 miehen suuruisen aseistetun iskujoukon avulla nykyinen regime olisi kaadettavissa, jos kaappaus onnistuttaisiin yllätyksellisesti toimeenpanemaan.

Johtopäätöksensä tästä tuntuisi luonnollisesti olevan, että kaappauksen täytäntönnpanemista todenteolla valmisteltaisiin. Minulle vakuutettiin kuitenkin nimenomaan, ettei niin ole asian laita, vaan että kaikkia "pro et contra" harkittaessa on tullu johtopäätökseen hiljaisena pysymisen välttämättömyydestä. Ja vaikkakaan tietysti ulkopuoliselle ei koskaan myönnettäisi kaappausta valmisteltavan, joskin se olisi suunniteltu huomispäivänä

tapahtuvaksi, myönnän uskovani sanottuun vakuutukseen. Sain näet niissä keskusteluissa, jotka ovat tämän raportin pohjana, sen selvän käsityksen, että puheena olevat porvarilliset vastustusaineokset - suurista sanoistaan huolimatta - sisimmässään eivät suinkaan ole niin varmoja onnistumismahdollisuuksistaan, kuin ne yrittävät tehdä uskottavaksi. Saattaa kyllä olla, että viime vuoden aikana ilmestyneet taloudelliset vaikeudet ovat ehkä huomattavastikin vähentäneet Ulmaniksen kannatusta kansan laajoissa massoissa. Niin suuriksi nämä vaikeudet eivät kuitenkaan ainakaan vielä ole käyneet, että järjestelmän muutosta laajemmissa piireissä todella ja vakavasti jo toivottaisiin. Saattaa niinkään olla, että armeijan, suojeluskuntien ja poliisin tai ainakin muutamien näiden järjestöjen osien luotettavuus ei enää ole sama kuin alkuaikoina. Siitä on kuitenkin pitkä askel siihen, että nämä voimat pysyisivät passiivisina - puhumattakaan siitä, että ne aktiivisesti myötävaikuttaisivat - jos vallitsevaa regimeä yritettäisiin kaataa. Ja puheena olevat porvarilliset vastustuspiirit oivaltanevat hyvin, että jollei kaappausyritys heti täydellisesti onnistuisi, se johtaisi veriseen kansalaissotaan ja mahdollisesti ulkoapäin tulevaan interventioonkin. Tätä vastuuta he eivät ole valmiita ottamaan päälleen. Onnellista se onkin. En näet voi välttyä luulosta, että intellektuaalisten porvarillisten piirien toimeenpanema vallankaappausyritys olisi ennakolta tuomittu epäonnistumaan ja vain johtaisi arvaamattomiin onnettomuuksiin. Jos Ulmanis kerran tulee väkivallalla kaadetuksi, niin se tapahtuu kyllä toisten voimien avulla. En tässä halua ryhtyä spekuloidaan tässä suhteessa ehkä olemassa olevista mahdollisuuksista, koska liian vähän faktoja siitä on tiedossani. Tällä haavaa luulen, että vastustuspiireissä - kuulukoot ne intel-

lektuaalisiin porvareihin tai muihin kansanluokkiin - ei todenteolla aktiivista tarttumista kehityksen kulkuun suunnitella, vaan antauduttanee yleisesti toivoon, että kasvavat taloudelliset ja raha-asialliset vaikeudet omalla painollaan tulevat tekemään tilanteen Ulmanikselle siksi vaikeaksi, että hän vapaaehtoisesti luopuu diktatuuristaan, hakemalla yhteyttä oppositioon ja tekemällä kompromisseja sen kanssa.

En tiedä, ollaanko näissä toiveissa oikeassa. Puolueeton tarkkailija, joka omin silmin on nähnyt, millaiset tämän maan olot ja vaikeudet olivat ennen Ulmaniksen valtaantuloa sekä kuinka paljon hän jo on saanut suoritetuksi tilanteen parantamiseksi niin suhteessa kuin toisessakin, ja joka tietää, mihin kaikkeen hän vielä pyrkii, minkä epäitsekkyuden, palavan isänmaanrakkauden ja järkähtämättömän tulevaisuudenuskon eläyttämä hän on, ja miten syvästi vakuutettu hän on asettamiensa päämäärien välttämättömyydestä ja onnellisuudesta, kuinka ihailtu hän on häntä lähellä olevissa piireissä ja miten valmiita näissä piireissä ollaan uhraamaan kaikki hänen puolestaan - tällainen tarkkailija ei, ensiksi, voi suhtautua yhtä kielteisesti Ulmanikseen kuin tšekäläiset vastustuspiirit, eikä hän, toiseksi, voi helposti uskoa Ulmaniksen kohtalonhetken jo lyöneen vapaaehtoisen vallasta luopumisen tai väkivaltaisen kaatumisen kautta, olkoonpa että hän on tehnyt itsensä syyppäiksi virheisiin ja laiminlyönteihin sekä herättänyt pettymyksiä ja vihamielisyyttä, ja olkoonpa että vaikeudet ja tyytymättömyys ovat kasvamassa ja hänen kannatuksensa vähenemässä. Historiallista tehtävänsä hän ymmärtääkseni ei vielä ole loppuun suorittanut. Milloin ja missä muodossa hänen kohtalonhetkensä kerran lyö - se luullakseni ei tänään liene kenenkään laskehtavissa.

Ministeri:

Edvard S. Paasikallio

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riissa olevan lähetystön raportti n:o 22.

Ministeri Palin

30/11 1937.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1089.

Riia SSA l. P.NÄ joulukuuta 1937.

VIITTAUS: N

P.NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULK.		
31/244 Pal.		37
7/12-37	3	
5	C16	

Ulkoasiainministeriölle

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 22, Latvian ulkopoliittika.

Ministeri:

Eduardis Paim

RILIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

Rilia ssa 30 p:nä marras kuuta 19 37.

Asia: Latvian ulkopoliitiikka.

7/12-37	244 Sal	37
5	OSASTO	NOIA
	C16	

Kuluvan kuun 26 ja 27 p:ksi oli Riikaan koollekutsuttu Latvian kaupan- ja teollisuudenharjoittajain sekä kaupunkikiinteistö-omistajain kongressi. Tällaisia eri elinkeinoharjoittajain "kongresseja" ja "päiviä" on - erinimisinä ja erimuotoisina - viime vuosina täällä järjestetty useita. Niiden kaikkien tarkoituksena on pääasiassa ollut antaa hallitukselle tilaisuus tehdä selkoa vallitsevasta tilanteesta, sen kannalta katsoen, sekä ujostelematta kehua omia saavutuksiaan ja päämääriään. Sitä paitsi on, ainakin periaatteessa, näillä kongresseilla tarkoitettu tarjota osanottajille tilaisuus esittää - sanokaamme - toivomuksiaan. Kun kuitenkin p.o. kokouksilla hallituksen edesottamuksien edes varovaiseen arvosteluun ei ole uskallettu antautua, ja sitä paitsi päätösten teko niillä muodossa tai toisessa on jyrkästi kielletty, on helposti ymmärrettävissä, että näiden kokousten käytännöllinen merkitys on jäänyt verrattain mitätömmäksi. Sitä elävää kosketusta ja yhteyttä valtion johdon ja kansan välillä, jonka aikaansaaminen diktatuurivaltioissa on osoittautunut niin vaikeaksi, ei suinkaan tunnu niiden avulla olevan saavutettu. Pääasiassa nämä kokoukset ovat muodostuneet vallitsevan regimen mainostamis- ja ylistämis-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tilaisuuksiksi.

Näin oli asian laita myös yllämainittuun kaupan- ja teollisuudenharjoittajain sekä kaupunkikiinteistö-omistajain kongressiin nähden. Se oli järjestetty sangen juhlalliseksi. Sekä presidentti Ulmanis että valtiovarainministeri Eķis ja kauppa- ja teollisuuskamarin presidentti Andrejs Bērziņš ynnä lukuisat muut merkkihenkilöt esiintyivät pitkällä esitelmällä maan taloudellisista ja raha-asiallisista kysymyksistä. Saanen toisessa yhteydessä tilaisuuden palata niihin. Sitä paitsi v.t. ulkoministeri Alfred Bērziņš luki julki silloin juuri Parisissa vieraillevan ulkoministeri Muntersin laatiman selostuksen Latvian ulkopoliitikasta.

Tässä selostuksessa esitetään Latvian ulkopoliitiikan pääsuuntaviivoja lyhyen yhteenvedon muodossa, jonka lisäksi siinä tehdään selkoa Latvian suhteista eri ulkovaltoihin ja kosketellaan nykytilanteen kansainvälisiä ongelmia Latvian kannalta katsottuina.

Tätä selostusta luettaessa pistävät silmään Muntersin yritykset leimata vääriksi viime aikoina monilla tahoilla jalansijaa voittaneen käsityksen Latvian kasvavasta ulkopoliittisesta ja sotilaallisesta kallistumisesta Neuvosto-Liittoon päin, hän kun siinä pontevasti tehostaa Latvian pyrkimyksiä pysyä puolueettomana, kantaa ottamattomana, suurvaltojen välisissä ristiriidoissa, ja mahdollisuuksiensa rajoissa kaikin voimin myötävaikuttaa nykyisen tasapainotilanteen ylläpitämiseen Itämeren ympärillä.

Esitelmänsä alussa Munters sanoo voivansa tyydytyksellä todeta, että tasapaino ja stabilitetti Itämeren ympärillä ovat viime aikoina yhä kasvamassa, ja hän lausuu pitävänsä pääsyynä siihen Itämerta ympäröivien pienten valtioiden yhä kasvavaa

tajuntaa avonaisen, riippumattoman rauhanpolitiikan välttämättömyydestä, sekä sitä yhteistä osaa, jota ne näyttelevät poliittisen tasapainon säilyttämisessä muiden poliittisten voimien ristiriidoissa Itämeren ympärillä.

Tehtyään nämä yleiset toteamukset, Munters esitelmässään lyhyesti selostaa Latvian suhteita eri maihin. Tällöin hän ensiksi toteaa, että Latvialla on kiinteimmät liittosuhteensa Viroon, minkä jälkeen hän avoimesti koskettelee niitä ristiriitoja, jotka viime aikoina ovat esiintyneet Latvian ja Viron välillä, lausuen - melko kylmemmässä äänilajissa kuin Suomesta tai Puolasta puhuen - seuraavaa:

"In den letzten Monaten hatten sich einige Missverständnisse zwischen Lettland und Estland erhoben, aber nach den Aussprüchen verantwortlicher Staatsmänner Estlands zu urteilen, zweifle ich nicht daran, dass es in offenen und freundschaftlichen Unterredungen gelingen wird, die Missverständnisse zu beseitigen und die Zusammenarbeit zu erneuern, die in gemeinsamen Kämpfen für die gemeinsame Sache - Freiheit und Unabhängigkeit - erwachsen und eine notwendige Vorbedingung für den Schutz dieser wertvollsten Errungenschaften ist."

Viitattuaan siihen, että Latvian toisen sopimuksellisesti kiinnilyödyn yhteistyöryhmän muodostaa Baltian Entente, ja alleiviivattuaan, että tämän Ententen päämääränä on Baltianmaiden yhteinen ulkopolitiikka, hän lisää: "Mit Bedauern muss aber festgestellt werden, dass in den Beziehungen zwischen Litauen und Polen nicht nur keine Verbesserung eingetreten ist, worauf vor einigen Jahren begründete Hoffnungen bestanden, sondern dass sie gegenwärtig wieder eine gewisse Spannung erleben. Nicht nur Lettland, sondern alle, die Frieden und Eintracht wünschen, werden mit Freude eine baldige Lösung dieser Frage

leimaamat: "Die Entwicklung der Beziehungen zwischen Lettland und Schweden rufen aus zwei Gründen Genugtuung hervor. Erstens kann der lebhafte Austausch wirtschaftlicher und kultureller Werte mit diesem auf allen Gebieten des Lebens hoch entwickelten Staat und Volk uns nur von Vorteil sein. Zweitens ist der bestimmte Wunsch Schwedens, die Beziehungen zu den Staaten an der Ostküste des Baltischen Meeres zu vertiefen und zu stärken, ein erfreuliches Symptom für die wachsende Erkenntnis der gemeinsamen Interessen und gemeinsamen Aufgaben zur Sicherung des Friedens. Es wird mir eine sehr angenehme Pflicht sein, schon Anfang des kommenden Jahres Schweden zu besuchen und die Politik einer engeren Zusammenarbeit fortzusetzen."

Mitä tulee Latvian suhtautumiseen Saksaan ja Neuvostoliittoon Munters lausuu esitelmässään seuraavaa: "häufig hört man die Frage über eine Orientierung auf die Seite Deutschlands oder Sovjetrusslands aufwerfen. Eine derartige Frage ist für uns nicht annehmbar, denn die aussenpolitische Unabhängigkeit ist uns zu teuer, um sie durch die Hinneigung auf die eine oder die andere Seite zu bedrohen. Zu gleicher Zeit sehen wir keinen Anlass dafür, nicht gutnachbarliche Beziehungen sowohl zum einen als zum anderen Grosstaat zu unterhalten, mit dem wir durch geographische Nähe und wirtschaftliche Interessen verbunden sind, was in bezug auf Deutschland sogar sehr bedeutungsvoll ist. Da das Problem des Kommunismus in Lettland schon längst überlebt ist, so beobachten wir kaltblütig die ausserhalb Lettlands bestehenden sogenannten "ideologischen Gegensätze" und wünschen an ihrer Lösung nicht teilzunehmen." Tätä lausuntoa on tietenkin pidettävä esityksen tärkeimpänä.

Latvian suhteista Englantiin ja Ranskaan Munters vain lyhyesti sanoo: "Von erster Wichtigkeit sind unsere Beziehungen zu Grossbritannien, unserem grössten Exportmarkt, das durch seine abgewogene und unparteiische allgemeine Politik unser Vertrauen verdient. Mit Frankreich verbindet uns traditionelle Freundschaft, und wir sind überzeugt, dass der unlängst abgeschlossene neue Handelsvertrag auch stärkere materielle Grundlagen für die erfolgreiche Ausgestaltung der lettisch-französischen Beziehungen schaffen wird."

Se osa Muntersin esitelmästä, jossa hän koskettelee kansainvälisen suurpolitiikan ajankohtaisia ongelmia ei kannattane tässä tulla tarkemmin selostetuksi, koska hän siinä pysyy verrattain ylimalkaisten lauseparsien puitteissa ja pääasiassa vain toistaa sellaista, jota jo usein aikaisemmin on lausuttu. Tähän tulkoon kuitenkin otetuksi seuraava kohta, jossa hän korostaa Latvian puolueettomuus- ja tasapainopyrkimyksiä: "Indem ich die grossen internationalen Probleme einer Betrachtung unterziehe, muss ich zunächst einige Worte über Gegensätze der Methoden internationaler Politik sagen. Von verschiedenen Seiten aus wurde versucht, zwei Schulen zu unterscheiden: die Doktrin der kollektiven Politik und die Doktrin der bilateralen Politik. Als Zwischenstadium zwischen den beiden Methoden hat sich noch die regionale Politik herausgearbeitet, die in gewisser Hinsicht, eine eingeschränkte kollektive Politik ist. Nach meiner Ansicht sind, um den Frieden, die politische und wirtschaftliche Existenz des Staates, sowie die Entwicklung der materiellen und geistigen Wohlfahrt zu sichern, alle Methoden gut. Aus diesem Grunde hat auch unsere Aussenpolitik keine bestimmten Methoden, sondern wandte sowohl kollektive als regionale und auch bilaterale Prinzipien an. Daher sind wir stets dem Völkerbunde

treu geblieben, ohne die Augen gegenüber seinen Mängeln zu verschliessen. Wir haben aus diesem Grunde an vielen kollektiven Verträgen teilgenommen, ungeachtet dessen, dass sie in dem einen oder anderen Falle nicht streng genug waren. Die Politik darf sich nicht den Luxus erlauben, alles oder nichts zu erwerben. Weiter: wir haben in sehr wichtigen Fällen auch die regionale Methode zur Anwendung gebracht. Als Beispiel könnte ich die Baltische Entente oder das Abkommen des Jahres 1933 hinsichtlich der Bestimmung des Angreifers anführen. Endlich: sehr oft pflogen wir eine bilaterale Politik und sind dennoch in keinen Zusammenstoss mit kollektiven oder regionalen Verpflichtungen geraten."

Munters lopetti esitelmänsä seuraavilla sanoilla:

"Es ist verständlich, dass in einer derart erregten Atmosphäre, wie sie augenblicklich in der Welt herrscht, weder von einer Fortsetzung der Abrüstungspolitik, noch von wirtschaftlicher Stabilität die Rede sein kann. Der einzige Umstand der einen gewissen Grund für optimistische Einschätzungen abgibt besteht darin, dass bisher trotz allem einzelne Konflikte nicht zu breiteren Zusammenstössen ausgewachsen sind. Dieses zeugt von ernsthaften Befürchtungen, die überall herrschen und welche die Staaten von einem ⁿ verhängnisvollen Wege abhalten, auf dem es kein Zurück mehr gibt.

Mit dieser Hoffnung auf einen Endsieg des Friedens blicken wir in die Zukunft, stark in unserer nationalen Einheit, in unserer Kultur, in unserem wirtschaftlichen Fortschritt. In dieser Hoffnung fördern wir die direkten Aufgaben unserer Aussenpolitik, überzeugt davon, dass jeder Stein, den wir mit unseren beschränkten Kräften herbeitragen und in das Gebäude des Friedens mauern, nicht nur uns zum Segen gereichen wird, sondern auch der Allgemeinheit."

Ministeri:

Eduard Salm

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riikassa olevan lähetystön raportti n:o 23.

Ministeri Salin

8/12 1937

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1124.

Riia Ssa 8 P:nä joulukuuta 1937.

VIITTAUS: N

P:nä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOAS	
82 / 244 Pal.	27.
10/12-37	9
5	Ch

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetyksen kuluvan vuoden raportin

N° 23, Suomen itsenäisyyden 20-vuotisjuhlan vietto

Latviassa ja suomalais-latvialaiset suhteet.

Ministeri:

Eduard H. Fassin

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

Riia ssa 8 p:nä joulukuuta 1937.

Asia: Suomen itsenäisyyden 20-vuotis-
juhlan vietto Latviassa ja
suomalais-latvialaiset suhteet.

RIIASSA OLEVA LÄHETYSTÖ	
32/244 Sel.	37.
10/12-37	2
5	C16

Katson asiakseni raportin muodossa lyhyesti tehdä selkoa Suomen itsenäisyyden 20-vuotisjuhlan vietosta Riiaassa, koska se erinomainen kohteliaisuus ja sydämellisyys, mikä tämän juhlan johdosta Latvian taholta osoitettiin, hyvin kuvastaa suomalais-latvialaisissa suhteissa nyt vallitsevaa erittäin suopeata mielialaa.

Vastaanottooni Lähetystössä oli saapunut n. 160 henkilöä, niiden joukossa m.m. varapääministeri Skujenieks ja ulkoministeri Munters - viimeainittu huolimatta siitä, että hän oli Parisin matkallaan pahasti vilustunut ja ollut vuoteenomana aina 6/XII saakka. Vieraat muodostivat mitä edustavimman joukon. Ei kukaan niistä merkkihenkilöistä, joiden läsnäoloa olin toivonut, ollut jäänyt saapumatta. Pienessä onnittelupuheessa minulle ministeri Munters m.m. lausui, että, vaikkakin hänen lääkäriensä oli sen kieltänyt, hän ei tahtonut jättää käymättä tänä juhlapäivänä "lähettilään luona, joka on suorittanut niin paljon positiivista, tuloksellista työtä maansa ja Latvian välisten suhteiden vahvistamiseksi ja kehittämiseksi". Tilaisuudessa vallitsi mitä sydämellisin, juhmallisin mieliala.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kaikki Latvian päälehdet julkaisivat ystävällisiä, pitkiä, muutamissa tapauksissa kokonaisen sivun käsittäviä kirjoituksia päivän johdosta.

Radiossa oli 2 tuntia kestävä suomalainen ohjelma esitelmiseen, lauluineen ja musiikkikappaleineen. M.m. esiintyi suomalainen laulajatar Saga Leander.

Illalla suomalais-latvialainen yhdistys oli Lähetyksen avustuksella järjestänyt suuren juhlatilaisuuden. Se muodostui ei vain Suomen itsenäisyyspäivinä aikaisemmin järjestettyjä juhlia melko suuremmoisemmaksi, vaan kauneimmaksi tämäläiseksi juhlaiksi mihin minä täällä oloni aikana olen ottanut osaa. Tasavallan Presidentti oli itse läsnä, mikä oli erinomainen kohteliaisuus. Aikaisemmin hän ei koskaan ole käynyt Suomen tai muiden maiden kuin Viron ja Liettuan juhlissa. Ja nyttemmin hän yleensä ei ollenkaan ota kutsuja vastaan. Läsnä oli myös kenraali J. Balodis, joka hänkin hyvin harvoin ottaa osaa juhlatilaisuuksiin, sekä useimmat hallituksen jäsenet, kaikki Riikassa olevat lähettiläät rouvineen, armeijan päällikkö ja yleisesikunnan päällikkö, laivaston-päällikkö, suojeluskuntien päällikkö, lukuisia kenraaleita ja muita korkeita upseereita, yliopiston nykyinen ja entinen rehtori ja suuri joukko professoreita, kaikkien sanomalehtien toimittajat, liikemies- ja seurapiirien edustajat, sanalla sanoen "koko Riika". Mitä juhlaillisiin mieliala vallitsi. Ulkoministeri Munters piti itse juhlapuheen, mikä ei missään samantapaisessa juhlassa ennen ole tapahtunut. Hänen puheensa oli sangen suuren ystävällisyyden leimaama. Se lähetetään ranskannettuna Lähetyksen sanomalehti-

katsauksen ohella. Myöskin allekirjoittanut piti lyhyen puheen ja professori Adamovitschs pitemmän esitelmän. Sen jälkeen seurasi konsertti, juhlaillalliset ja tanssi. Kaikki vieraat tuntuivat viihtyvän hyvin.

Se sydämellisyys, joka täten Latvian kaikkien piirien taholta osoitettiin Suomelle sen juhlapäivänä, on selvä osoitus siitä erittäin tyydyttävästä kannasta, jolle suomalais-latvialaiset suhteet viime vuosien kuluessa ovat kehittyneet. Ensimmäisissä sijassa ovat tähän tulokseen myötävaikuttaneet ne lukuisat viralliset käynnit, jotka suomalaiset johtohenkilöt viime aikoina ovat täällä tehneet. Erikoisesti ajattelen tällöin ulkoministeri Holstin erittäin onnistunutta vierailua viime lokakuussa, sekä kolmea muuta virallista käyntiä täällä tänä syksynä, kenraalien Oeschin ja Malmbergin sekä eversti Tuompon. Silti en unohda ent. ulkoministeri Hackzellin 2 käyntiä täällä, joista ensimmäinen oli eri senjälkeisten käyntien alku: puolustusministeri Oksalan, kenraali Östermanin, eversti Martolan, osastopäällikkö Rantakaran, suomalaisten lehtimiesten ja Suomen laivaston y.m. vierailut. Kaikkien näiden vierailujen kautta syntynyt henkilökohtainen kosketus Suomen ja Latvian johtohenkilöiden välillä on epäilemättä ensi sijassa myötävaikuttanut sen onnellisen mielialan luomiseen, joka nyt vallitsee suomalais-latvialaisissa suhteissa, ja jonka ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi allekirjoittanut tietenkin edelleen on tekevä kaiken voitavansa.

Ministeri:

Eduard H. Fälin

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riissa olevan lähetystön raportti n:o 24.

Ministeriö Pöytäkirja

9/12 1937.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1137.

Riia Ssa 9 P:ÄÄ joulukuuta 1937.

VIITTAUS: N

P:ÄÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ASIAIN	
33 / 244 Sal.	57.
13/12 - 37	9
5	16

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluvan vuoden raportin

N:o 24, Latvian ulkoministerin Parisin-matka.

Ministeri:

Edvard H. Paia

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Riia ssa 9 p:nä joulukuuta 1937.

Asia: Latvian ulkoministerin
Parisin-matka. +)

33 244 Pal. 57.
18/12-37
5 C16

Ministeri Muntersin - ainakin hänen omalta osaltaan - kauan suunniteltu virallinen käynti Parisissa tapahtui loppujen lopuksi kuluneen marraskuun viime päivinä. On tunnettua, että Munters katkeruudella oli nähnyt Pohjoismaiden, Liettuan ja monien muiden maiden ulkoministerien käyvän Parisissa, hänen täytyessään odottaa kutsua. Hänen tyytyväisyytensä olikin ilmeinen hänen kertoessaan minulle vastaanottaneensa kutsun saapua viralliselle käynnille Ranskaan.

Vierailun ulkonaisesta kulusta mainittakoon seuraavaa: Ulkoministeri Delbos oli itse saapunut asemalle vastaanottakseen henkilökohtaisesti Muntersin. Mutta harmillisesti kyllä juna myöhästyi yli tunnin. Niin kauan Delbos ei voinut jäädä odotamaan, koska hänellä oli jokin vastaanotto ministeriössä. Heti ensi päivänä Muntersilla oli pitempi kahdenkeskeinen keskustelu Delbosin kanssa, minkä jälkeen viimeainitulla oli viralliset

+) Tämän raportin laatiminen on viivästynyt sen johdosta, että ministeri Munters - pahasti vilustuttuaan matkallaan - aina viime maanantaihin saakka oli vuoteen omana eikä vastaanottanut ketään lähettilästä ennenkuin toissapäivänä.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

aamiaiset Muntersin kunniaksi. Presidentti Lebrun otti hänkin Muntersin vastaan. Heillä oli $\frac{1}{2}$ tuntia kestävä keskustelu. Latvian sanomalehtien kirjeenvaihtajat järjestivät kuuleman mukaan sangen onnistuneen illanvieton Muntersille, jossa Delbos ja lukuisat muut ranskalaiset merkkihenkilöt olivat läsnä. Kansainvälinen kauppakamari sekin järjesti Muntersin kunniaksi juhlaillan vastaanoton. Lisäksi tietenkin Latvian Parisin-lähettiläällä oli juhlapäivälliset, joihin m.m. ministeri Holma lienee ollut kutsuttu. Sitä paitsi vielä Latvian siirtokunta ja Parisin näyttelyn johto olivat järjestäneet juhlia Muntersin kunniaksi. Sepeleen laskeminen tuntemattoman sotilaan haudalle kuului luonnollisesti myöskin ohjelmaan. Mitä vierailun ulkonaiseen kulkuun tulee, Muntersilla siis todella tuntuu olevan syytä tyytyväisyyteen.

Ranskalaisten lehtien kirjoitukset vierailun johdosta olivat - ainakin täällä julkaistujen selostusten mukaan - sangen ystävällisiä. Ainoastaan "Populaire"ssa lienee ollut Latvian entisen Parisissa maanpaossa oleskelevan ulkoministerin Cielensin kirjoittama epäystävällinen artikkeli, mutta oli siitä virallisesti pyydetty anteeksi.

Munters puolestaan jakoi runsaasti latvialaisia kunniamerkkejä, m.m. suurristejä ulkoministeri Delbosille, sotaministeri Daladierille, kauppaministeri Chapsalille ja yleisesikunnan päällikölle Gamelinille.

Mitä vierailun asialliseen merkitykseen tulee, pitävät epäilemättä paikkansa "Le Temps" in sanat: "La visite de Monsieur Munters est une demarche de courtoisie internationale, à laquelle on ne peut attacher aucune signification politique particulière, mais qui confirme les bonnes relations, empreintes de l'esprit le plus amical, qui existent entre la France et les Etats Baltes."

Ennen lähtöään Munters minulle sanoi, ettei hänen vierailullaan ollut mitään konkreettisia tarkoituksia, ja että kaikki huhut siitä, että hän tulisi ilmoittamaan Latvian liittyvän ranskalais-venäläiseen paktiin, tai että hän yrittäisi saada lainan Ranskalta, olivat täysin tuulesta temmatut. Hänen käytyään Lontoossa, Berliinissä ja Moskovassa oli vain luonnollista kohteliaisuutta, että hän myös kävi Parisissa.

Keskustellessani toissapäivänä Muntersin kanssa hänen matkastaan, hän suorastaan loisti tyytyväisyydestä kertoessaan osakseen tulleesta vastaanotosta. Mitä vierailun poliittiseen merkitykseen tulee, hän toisti sen, minkä hän oli lausunut ennen lähtöään. Kun Latvian ja Ranskan välillä ei mitään tärkeämpiä kysymyksiä ole vireillä, uuden kauppasopimuksen tultua solmituksi, Muntersin ja Delbosin keskustelut pääasiassa olivat koskeneet vain kansainvälisiä ongelmia, mutta ^{näiden} mihinkään / "nichts besonderes" ollut tullut todetuksi. Halifaxin matkan tuloksista Delbos ei silloin vielä ollut informoitu. Espanjan suhteen Delbos oli ollut sangen pidättyväinen. Mitä Japanin-kiinan selkkaukseen tulee, hän oli todennut välttämättömyyden olla varovainen eikä forseerata mitään, Yhdysvaltojen selvän poisvetäytymisen johdosta.

Seuraava Muntersin kertomasta kiinnostanee meitäkin:

Kun hän oli lausunut toivomuksensa saada kunnian nähdä Delbosin vastavierailulla Riassa, tämä oli vastannut, että tradition mukaan Ranskan ulkoministeri ei hevillä voi tehdä virallisia käyntejä muualla kuin liittolaistensa luona, ja että, - mitä häneen henkilökohtaisesti tulee - hän oli parlamentaarinen ministeri, joka voi kaatua milloin tahansa, minkä johdosta hän ei katsonut voivansa sitoa seuraajansa käsiä minkäänlaisella lupauksella. Kun Munters kuitenkin in-

sisteerasi ja viittasi siihen, että Englannin taholta sängen onnistuneesti oli vastattu Lontoossa tapahtuneisiin vierailuihin lordi Plymouthin matkan kautta, Delbos oli vastannut, että jos "tydyttäisiin" siihen, että Ranskan ulkoministeriön parlamentaarinen alivaltiosihteeri vastaisi vierailuihin Parisissa, hän - Delbos - saattoi miltei luvata tällaisen vastavierailun olevan järjestettävissä.

x

x

x

Joskin, kuten ylläolevasta ilmenee, ministeri Munter-
sin Parisin-matkalla ei ollut minkäänlaisia konkreettisia
tarkoituseriä eikä tuloksia, se kohteliaisuus ja ystävällisyys,
joka Muntersille osoitettiin, tietenkin huomattavasti on lisän-
nyt sitä sympatiaa Ranskaa kohtaan, jota täällä aina on tun-
nettu, ja - Latvian suureksi mielihyväksi - maailmalle osoit-
tanut, miten hyvät Latvian ja Ranskan väliset suhteet ovat.

Ministeri:

Eduard H. Paal

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riisassa olevan lähetetyksi raportti n:o 25.

Ministeri Palen

23/12 1937.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 1194.

Riia SSA 23 P:ÄNÄ joulukuuta 1937.

VIITTAUS: ..... N

P:ÄNÄ KUUTA 19 P:TTY nro

VIITTAUS: D. U. M. / 19

35 245 Sal. 3 - 37
22/12.37
5 C16

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetyksen kuluvaan vuoden raportin

N° 25, Ministeri Munters Baltianmaiden ulkomi-
nisterien viime konferenssista.

Ministeri:

Edvard Hj. Paun

RAPORTTI n:o 25.

Riiassa 23 p:nä joulukuuta 1937.

35/245 Pal. 8. 37.

27/12-37

Asia: Ministeri Munters Baltian-
maiden ulkoministerien viime
konferenssista.

5 C16

Tavatessani eilen ministeri Muntersin ensi kerran Kaunasin-matkani jälkeen, kysyin hänen vaikutelmiaan Baltianmaiden ulkoministerien äskettäisestä konferenssista Tallinnassa. Hän kertoi siitä sangen avomielisesti, mutta paljon ei kuitenkaan ole lisättävä siihen, minkä jo kerroin Kaunasin lähetystön raportissa N° 6, 22/12. Munterskin totesi asioiden tulleen käsitellyiksi ilahduttavalla avomielisyydellä, ja hänkin katsoi Baltian Ententen aatteen suoriutuneen voimistuneena viime konferenssista. Sekä Liettuan että Viron kiinnostus Ententeen oli osoittautunut suuremmaksi ja vakavammaksi kuin mitä olisi saattanut uskoa muutamien viimeaikaisten merkkien perusteella.

Eniten Munters kertoi minulle baltilaista klausulia koskevan kysymyksen selvittelystä. Siitä olen kirjoittanut Herra Ulkoministerille eri kirjeen, koska Muntersin esitykset tässä asiassa vaativat vastausta taholtamme.

Sitä paitsi Munters presisoi oman lausuntonsa liettualais-puolalaista ristiriitaa koskevassa kysymyksessä seuraavasti: Hän oli vain sanonut Sandlerin antaneen ymmärtää, että niin kauan kuin liettualais-puolalainen vastakohtaisuussuhde on ole-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

massa, lähentyminen Baltianmaiden ja Skandinavian maiden välillä ei voi tulla kysymykseen. (Ministeri Öpikin mukaan olisivat Muntersin sanat Sandlerin lausunnosta olleet positiivisemmat +)). Samaten kuin ministeri Öpik, ministeri Munters myös kertoi Lozoraitisin vastanneen, ettei Sandler koskaan ollut antanut hänen ymmärtää mitään tällaista, ja että yleensä onnellisempaa olisi, jos koko kysymykseen ulkopuolisten taholta kajottaisiin mahdollisimman vähän.

Ministeri:

Edvard H. Fallin

+) Kaunasin läh. rap. № 6, 22/12.